

DATE- EN RELATIE-ERVARINGEN BIJ TRANS PERSONEN

Een kwalitatief onderzoek naar de invloed van genderbinariteit en heteronormativiteit op de date- en beginnende relatie-ervaringen van trans mannen en trans vrouwen

Masterproef voorgelegd tot het behalen van de graad van
Master of Arts in Gender en Diversiteit

08 / 01 / 2019

Klassieke masterproef

Vermeulen Eline

01609746

Promotor: dr. Motmans Joz

Co-promotor: dr. Dewaele Alexis

Woordenaantal: 22725

Deze masterproef is een examendocument dat niet werd gecorrigeerd voor eventueel vastgestelde fouten. In publicaties mag naar dit werk worden gerefereerd, mits schriftelijke toelating van de promotor(en) die met naam op de titelpagina is vermeld.

Voorwoord

Het eindwerk dat voor u ligt is een mooi sluitstuk van mijn Master of Arts in Gender en Diversiteit. Het bood me de kans om me een jaar lang met de nodige gedrevenheid toe te leggen op een bijzonder boeiende en actuele thematiek: de date- en beginnende relatie-ervaringen van trans personen. Een aantal mensen stonden telkens opnieuw klaar om mij hierbij te ondersteunen.

Allereerst wil ik mijn promotor Joz Motmans bedanken voor zijn goede begeleiding en feedback tijdens het finaliseren van mijn masterproef. Daarnaast heb ik ook genoten van de verhelderende hoorcolleges en de hartelijke gesprekken tijdens mijn stageperiode bij het Transgender Infopunt. Ik kon steeds rekenen op zijn expertise en die van mijn stagebegeleidster Melanie Verbeke. Dankzij haar kwam ik in contact met het warme en betekenisvolle partnerproject voor partners van transgender personen en travesties, waarvoor dank.

Vervolgens wil ik ook co-promotor Alexis Dewaele en medestudenten Elisabeth, Simone en Léonie bedanken voor de fijne samenwerking rond het project 'elke relatie telt'. Ik ben ervan overtuigd dat de uitkomst van dit onderzoek waardevolle inzichten zal genereren. Het heeft mijn masterproef mee gevormd en naar een hoger én tastbaarder niveau getild.

Speciale dank gaat uit naar de participanten die onbevangen en enthousiast meewerkten aan dit onderzoek. Hiermee gaven ze een inkijk in hun intiem seks- en liefdesleven, wat mogelijks verre van evident was. Ik hoop dan ook dat dit onderzoek enigszins van nut kan zijn voor trans personen en hun (toekomstige) partners.

Tot slot wil ik mijn ouders en vriendin Stefanie bedanken voor de onvoorwaardelijke support en interesse. Het was fijn om dit groeiproces te kunnen delen met de personen die het dichtst bij mij staan. Een masterproef schrijven is geen sinecure, gelukkig kon ik rekenen op hun geduld en onophoudelijke geloof in mijn kunnen.

Eline Vermeulen

Abstract

Deze masterproef wil bijdragen aan de kennis over het date- en liefdesleven van Vlaamse jongvolwassen trans vrouwen en trans mannen. Door de huidige maatschappelijke tendensen in relatievorming, worden diverse relaties steeds zichtbaarder. Door middel van diepte-interviews werd er bij 12 trans personen onderzocht in welke mate zij hun date- en relatie-ervaringen laten beïnvloeden door heteronormativiteit en genderbinariteit. Deze maatschappelijke machtsdynamieken marginaliseren non-conformerende LGBTQIAP+ relaties, waardoor afwijzing vaak voorkomend is. Uit de resultaten blijkt echter dat de kwetsbaarheid van trans jongvolwassenen in een date- en relatiecontext kan worden gerelativeerd. Voorgaand trans onderzoek focust voornamelijk op families in transitie, terwijl hier wordt ingezoomd op de date- en relatietevredenheid met (date) partners die bij aanvang de transidentiteit kennen. De resultaten tonen een grote diversiteit in seksuele oriëntaties en date-ervaringen. Het doel van dit onderzoek is om de unieke verhalen te brengen en trans jongvolwassenen niet als homogene minderhedengroep te beschouwen.

Kernwoorden: transgender, date- en relatie-ervaringen, genderbinariteit, heteronormativiteit

Inhoudsopgave

Inleiding	6
Literatuurstudie	8
1. Voorbij het binaire genderdiscours	8
1.1 Conceptualisering van de globale genderdiversiteit.....	8
1.2 Korte transhistoriek	9
1.3 Doing gender: binaire genderrollen.....	11
2. Heteronormativiteit	13
2.1 Heteroseksuele matrix.....	13
2.2 Seksueel stigma	14
3. Relatievorming	15
3.1 Partnerschap.....	15
3.2 Datan	19
3.3 Ouderschap.....	21
Probleemstelling	23
1. Doelstelling	23
2. Vraagstelling	24
Methodologie	24
1. Onderzoekseenheden	24
2. Onderzoeksmethode	25
3. Dataverzameling	25
4. Dataverwerking	26
5. Reflectie	26
Resultaten	27
1. Seksuele identiteit: de rol van gendernormen en heteronormativiteit	27
1.1 Genderexpressie en genderidentiteit	27
1.2 Seksuele oriëntatie en romantische oriëntatie.....	30
2. Vormen van daten	32
2.1 Seksuele date versus romantische date.....	32
2.3 Online daten versus offline daten.....	33
3. Spanningsvelden in een relationele context	35
3.1 Interne stressoren versus externe stressoren	35
3.2 Coming out versus staying in	37
4. Relatietevredenheid	39
4.1 Date- en relatie-ervaringen voor identificatie als trans.....	39
3.2 Date- en relatie-ervaringen na identificatie als trans	40
Discussie	42
1. Interpretatie en vergelijking van de onderzoeksresultaten	42
2. Sterktes en beperkingen	46
3. Aanbevelingen voor verder onderzoek en opvolging	47

Conclusie	48
Bronnenlijst	49
Bijlagen	58
Bijlage 1: vragenlijst	58
Bijlage 2: eerste rekruteringsbericht	62
Bijlage 3: tweede rekruteringsbericht	63
Bijlage 4: toestemmingsformulier	64
Bijlage 5: overzicht respondenten	65

Inleiding

“If all of us, including transgender people, are to be able to express our authentic selves, as well as to increase our capacity for intimacy and sexual autonomy, a new sexual revolution is necessary. This revolution would entail the collapse of limited, hierarchical models and a move away from reductionist binary constructs of gender and towards the creation of pleasure-based models of sexuality encompassing the wealth and breadth of human desire and experiences” (Lantaffi & Bockting, 2011, p. 368).

Diversiteit is als *buzzword* niet meer weg te denken uit het maatschappelijk debat. De term lijkt te verwijzen naar het bestaan van distincties of verschillen. Binnen onze samenleving worden deze verschillen gereduceerd tot stugge categorieën zoals man/vrouw, allochtoon/autochtoon, hetero/holebi. Ondanks de schijnbare alom vertegenwoordiging van het concept ‘diversiteit’ is het ook vaak een gecontesteerd begrip. Voor sommigen is het slechts een rage die niet snel genoeg voorbij kan zijn, anderen gebruiken het als wapen om machtsdynamieken in kaart te brengen en bijgevolg te bestrijden. De term dient dan ook als appel om de verschillen tussen mensen te respecteren en zo naar gelijkwaardigheid te streven. Het begrip krijgt in die optiek een normatieve lading, daar het de neutrale betekenis van het woord ‘verschil’ overstijgt (Cops et al., 2016).

Traditioneel wordt er bij het woord ‘diversiteit’ aan etnisch-culturele diversiteit gedacht, maar er bestaan natuurlijk ook andere dimensies, zoals gender en seksuele voorkeur. Vrij recent komt de houdbaarheid van vooropgestelde tweedelingen binnen deze domeinen steeds sterker onder druk te staan. Ook leeftijd is zo’n dimensie. Jongvolwassenen worden voorgesteld als homogene groep, met gedeelde toekomstperspectieven, normen en waarden (Cops et al., 2016). Daarnaast gaat men er vaak verkeerdelijk vanuit dat men alle mensen die culturele gendernormen of traditionele heteroseksualiteit in vraag stellen, allemaal samen kan groeperen (Dargie et al., 2014). Dit onderzoek wil aantonen dat jonge transgender personen allerminst een homogene groep vormen, integendeel: er is een grote heterogeniteit in date- en relatie-ervaringen bij jongvolwassen trans mannen en trans vrouwen zichtbaar.

Onderzoek naar het leven van trans personen beperkt zich vaak tot hun psychisch welbevinden, fysieke gezondheid of discriminatie-ervaringen. Hoe transgender personen relaties aangaan of behouden en welke uitdagingen of successen ze hierbij ervaren, werd tot nu toe slechts gering onderzocht (Brown, 2010; Pfeffer, 2008; Kins, 2008). Ook het onderzoek naar date-ervaringen bij jonge trans personen die reeds in transitie zijn valt op één hand te tellen. Door de huidige maatschappelijke tendensen in relatie- en gezinsvormen, worden diverse relaties steeds zichtbaarder. Echter, door een rigide genderbinair en heteronormatief kader blijft het voor trans personen en hun eventuele partners moeilijk om te ontsnappen aan stereotiepe genderrolverwachtingen.

Dit kwalitatief onderzoek bouwt voort op de doctoraatstudie van Dierckx (2017) over families in transitie. Er wordt door middel van interviews onderzocht in welke mate de date- en relatie-ervaringen van jonge trans mannen en trans vrouwen beïnvloed worden door heteronormatieve en genderbinaire rolverwachtingen. Voor een aanzienlijk aantal trans personen is het belangrijk om het

lichaam in overeenstemming te brengen met hoe men zich voelt. Trans mannen en trans vrouwen kiezen ervoor of voelen de druk om zich in zekere mate te conformeren aan de rolverwachtingen corresponderend met de beleefde genderidentiteit. Mocht men unaniem akkoord zijn met het feit dat er geen juiste manier bestaat om aan vrouwelijkheid of mannelijkheid te doen, dan zou dit ook meer ademruimte creëren voor individuen die willen experimenteren met die traditionele gendernormen (Dargie et al., 2014). Dit onderzoek wil aantonen dat historisch gegroeide machtsmechanismen hier sterk op inwerken.

Na deze inleiding volgt een theoretische uiteenzetting van elk concept of thema dat aan de basis ligt van dit onderzoek. Het eerste hoofdstuk gaat voorbij het binaire genderdiscours en beschrijft de ontstaansgeschiedenis van de term 'transgender' en kadert de conceptualisering van de globale genderdiversiteit, waarbij ingezoomd wordt op de overgang van een één-seksemodel naar een meer-seksenmodel. Verder wordt hier ook het sociaal-geconstrueerd karakter van gender besproken. Het tweede hoofdstuk handelt over heteronormativiteit. Het blootleggen van machtsdynamieken en invullingen van mannelijkheid en vrouwelijkheid komen hier centraal te staan. Daarnaast worden de effecten van een seksueel stigma besproken die seksuele en gender minderheden kenmerken. Het laatste hoofdstuk focust op transgender personen, hun relaties en date-ervaringen. Hierbij wordt eerder onderzoek in acht genomen, waarbij partners en eventuele kinderen onderzocht werden die meegroeiden in het transitieproces van de desbetreffende trans persoon. Vervolgens wordt de methodologie toegelicht. Tot slot worden de resultaten gepresenteerd en in een discussie gelinkt aan de onderzoeksvragen.

Literatuurstudie

1. Voorbij het binaire genderdiscours

1.1 Conceptualisering van de globale genderdiversiteit

Mensen zijn niet langer in enge binaire hokjes te plaatsen, daar er een grote diversiteit is aan geslachtsvariaties, genderidentiteiten, genderexpressies, romantische voorkeuren en seksuele voorkeuren. Het is een mix van al die verschillende aspecten die iemands seksuele identiteit uniek maakt (Shively & De Cecco, 2014). Gendernonconformiteit en de multipliciteit aan seksuele geaardheden en genderbelevingen wordt vandaag door velen erkend (Iantaffi & Bockting, 2011). Al deze seksuele en gender minderheden worden geclassificeerd onder de verzamelterm LGBTQIAP+¹. Vaak kennen ze gelijkaardige uitdagingen en strijden ze samen voor meer rechten. We mogen deze groep echter niet als een homogene gemeenschap beschouwen en moeten aandachtig blijven voor de unieke ervaringen van elk afzonderlijk individu (Dargie et al., 2014).

Kruispuntdenken of intersectionaliteit is de theorie bij uitstek om die gevoelde diversiteit aan (gender) identiteiten te kaderen. Identiteitspolitiek dreigt trans personen allemaal onder één en dezelfde noemer te plaatsen en negeert intra-groepsverschillen (Crenshaw, 1991). Kruispuntdenken daarentegen focust op sociale categorieën zoals nationaliteit, gender, leeftijd, klasse, religie, seksualiteit en andere identiteitsaspecten en onderzoekt hoe deze met elkaar interageren. Aan deze posities hangt namelijk ieders *agency* vast, of ieders macht om zelf keuzes te maken (Lutz, 2014). Het is een poststructuralistisch project dat machtscategorieën tracht te deconstrueren en zogenaamde universaliteit of neutraliteit kritisch herevalueert (Davis, 2008). Aanhangers van het intersectioneel gedachtengoed willen geen identiteitspolitiek zonder systeemkritiek.

Individen die het twee-seksenmodel uitdagen, vallen onder de paraplu-terme 'transgender'. Hun genderidentiteit is niet altijd in overeenstemming met hun toegewezen geboortegeslacht. Om authentiek te leven overwegen aanzienlijk wat trans personen geslachtsbevestigende behandelingen en voorzien ze zichzelf van een passende genderexpressie. Maar niet elke trans persoon ondergaat lichamelijke veranderingen om binnen het binaire genderdiscours te passen (Diamond & Butterworth, 2008; Transgender Infopunt, 2018). De conceptualisering van de transgenderparaplu drukt de oneindige diversiteit aan transgenderbelevingen treffend uit. Transgender is namelijk een overkoepelende term voor trans personen, travesties, personen die zichzelf identificeren als non-binair, queer of interseks en iedereen die zich in de term kan vinden (Stryker & Whittle, 2006). Trans studies hebben aangetoond dat de uitersten van een continuüm (man/vrouw of hetero/holebi) een reductie van de realiteit is, want men kan zich namelijk perfect ergens tussenin positioneren (Motmans, 2006).

Er gaat een langdurig en soms complex proces vooraf aan het ontstaan van een 'stabiele' genderidentiteit. Dit proces wordt beïnvloed door zowel opvoedkundige, sociaal-maatschappelijke, juridische alsook biologische factoren (Shively & De Cecco, 2014). Kinderen kunnen tijdelijk gendervariant gedrag stellen en zich later conformeren aan de gangbare gendernorm, of kunnen blijvend gendernonconform gedrag vertonen. In de kindertijd wordt dit meestal getolereerd, terwijl

¹ Afkorting voor: Lesbian, Gay, Bi, Trans, Queer/Questioning, Intersex, Asexual, Pansexual/polyamorous and associated sexual and gender identities.

de omgeving vanaf de puberteit vaak sociaal-corrigerend optreedt. Heel wat trans personen krijgen vanaf én vooral op dat moment af te rekenen met genderisme, oftewel discriminatie ten aanzien van hun gender (Motmans, Wyverkens & Defreyne, 2017). Uit onderzoek blijkt dat de meeste cisgender personen het vooral moeilijk hebben met vrouwelijke mannelijkheid, dus 'biologische' mannen met een vrouwelijke expressie (Halberstam, 1998). Trans personen die passabel zijn, waaraan je minder duidelijk kan zien dat ze trans zijn, ervaren minder genderisme dan zij die wel zichtbaar trans zijn (Halberstam, 1998).

De meeste trans personen lijden aan genderdysforie en zoeken hiervoor hulp. Dit wordt in Belgisch onderzoek beperkt gemeten door het aantal trans personen dat zich meldt voor SRS of *Sex Reassignment Surgery*. Velen zoeken echter geen psychologische of medische hulp omdat ze enerzijds bang zijn voor reacties uit de omgeving, anderzijds omdat ze gewoonweg geen nood hebben aan hormonale behandelingen of operatieve ingrepen (Van Caenegem et al., 2015). Eind september 2018 vroegen 1625 burgers een juridische aanpassing van de geslachtsregistratie aan (Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2018). Echter, niet elke trans persoon verandert officieel van geslacht. Het is dus moeilijk om exact te achterhalen hoeveel mensen zich als trans identificeren en wat er juist onder die trans identiteit wordt begrepen. Studies uit Vlaanderen en Nederland tonen aan dat een ambivalente genderidentiteit respectievelijk 2,2% tot 4,6% voorkomt bij 'biologische' mannen. Voor 'biologische' vrouwen ligt dit iets lager, namelijk 1,9% in Vlaanderen. Wellicht representeren de personen die zich melden bij een genderteam slechts het topje van de ijsberg (Van Caenegem et al., 2015).

1.2 Korte transhistoriek

Door de intrede van de term 'transgender' in de beginjaren '90, werd de term 'transseksueel' minder courant. De meeste trans personen vinden deze laatste te stigmatiserend en incorrect klinken. Voordien werden homoseksualiteit en transseksualiteit onlosmakelijk met elkaar verbonden, want bij aanvang van de 20ste eeuw waren homoseksualiteit, travestie en transseksualiteit één. Men ging ervan uit dat homo's of lesbiennes automatisch de wens hadden om te veranderen van geslacht en herenliefde of vrouwenliefde werd verboden bij wet (Motmans, 2009). In een poging om homoseksualiteit te normaliseren, populariseerde de Duitse arts Magnus Hirschfeld de term 'travestiet' om die mensen te beschrijven die in een genderrol leven die niet overeenstemt met hun fysiognomie. Hij stichtte het *Wissenschaftlich-humanitäre Komitee* op, een voorziening om homoseksuelen te ondersteunen (Califia, 1997).

Samen met wetenschapper Havelock Ellis is hij een LGBT-pionier te noemen binnen de medische wereld. Het onderscheiden van *crossdressing* enerzijds en homoseksualiteit anderzijds was voor hen belangrijk daar ze zelf homoseksueel waren. De normalisering van homoseksualiteit ging dus ten koste van transseksualiteit die men verder pathologiseerde (Mancini, 2010; Motmans, 2009). Ellis was op de hoogte van de seksualiteitsstudies van Hirschfeld, maar was het niet helemaal eens met de gehanteerde terminologie. In 1913 kwam hij op de proppen met de term 'sekso-esthetische inversie'. In 1920 had hij het over 'eonisme' en onderscheidde twee soorten (King, 1996). Het eerste type mens beperkt zich tot het omkleden naar het ander geslacht, terwijl het tweede type verder gaat dan louter omkleden. Deze persoon heeft het gevoel tot het ander geslacht te behoren. De eonist belichaamt in extreme mate de esthetische houding van imitatie en identificatie met het

gewilde object. Een man kan zich identificeren met zijn vrouw, maar de eonist gaat hierin te ver en vertoont neurotische gedachtes over de eigen seksualiteit en het eigen lichaam. Zonder het helemaal te beseffen legde Ellis hiermee de basis voor het hedendaagse onderscheid tussen travestie en transgenderisme (King, 1996). Het was later Hirschfeld die in 1923 de term 'transseksueel' voor het eerst gebruikte.

Denemarken speelde voor trans personen doorheen de geschiedenis een belangrijke rol. De kunstenares Lili Elbe, die geboren werd als Einar Wegener, was een van de eersten die geslachtsbevestigende chirurgie onderging in 1923 (Motmans, 2009). Transgenderisme kwam pas echt publiekelijk onder de aandacht door de Amerikaanse Christine Jorgensen. Zij werd in 1951 geopereerd in Kopenhagen en haar transitie kreeg wereldwijd veel media-aandacht. Denemarken was ook het eerste land om de transidentiteit in 2017 te schrappen uit de lijst van mentale aandoeningen (Borghs, 2015). De zaak Jorgensen leidde ook tot een verhoogde aandacht vanuit de medische wereld. Er ontstond gestaag meer begrip voor genderbevestigende chirurgie (Motmans, 2009).

Harry Benjamin (1966) was één van de eerste wetenschappers die zich openlijk verzette tegen het idee dat transseksualiteit een mentale stoornis zou zijn. Bij medici en psychologen overheerste de klassieke opvatting dat men mensen kon behandelen door hun geest in overeenstemming te brengen met hun lichaam. Benjamin wees hen er op dat een omgekeerde werking even goed kon, waarbij het lichaam wordt aanpast aan de geest (Ekins, 2005; Motmans, 2009). Hij schreef vele werken over transgender personen, waarbij hij de heterogeniteit van deze groep voorop stelde. Echter, 'authentieke transseksuelen' moesten heteroseksueel zijn en zich houden aan de voorgeschreven stereotype genderrolverwachtingen. Het is een gedachtengoed dat vandaag de dag nog steeds dominant is.

Cisgender personen, heteroseksuelen, holebi's of transgender personen die zich naar het heteronormatief en genderbinair discours schikken, genieten bepaalde privileges die bepaalde LGBTQIAP+ personen niet of in mindere mate genieten (Platt & Bolland, 2017). Mensen die zich verbinden aan de queer-gemeenschap plaatsen zichzelf buiten deze verwachtingen, maar moeten opboksen tegen hardnekkige machtsmechanismen. Zoals Jasbir Puar (1998, p. 414) het stelt: *"One must interrogate not only how the nation disallows certain queers but perhaps more urgently, how nations produce and may in fact sanction certain queer subjectivities over others."*

Ook binnen het feminisme was lange tijd geen ruimte voor trans personen. Het anti-inclusiefeminisme ging opzettelijk trans vrouwen en trans mannen uitsluiten (Motmans, 2009). In die feministische stroming werden alle vrouwelijke attributen geweerd omdat ze als onderdrukkend werden beschouwd. Er werd vanuit gegaan dat deze in het leven waren geroepen om de man te behagen. Vrouwelijke trans vrouwen of vrouwelijke lesbiennes werden gezien als verraders van de feministische strijd, omdat ze de voorgeschreven androgyn expressie afwezen en dus ook de bijbehorende ideologie (Green, 2005). Vandaag strijden holebi's, trans personen en vrouwen vaak samen voor hun rechten, maar vroeger is het ooit anders geweest. De conflictueuze strategische en ideologische politieke benaderingen verdeelden de LGBTQIAP+ gemeenschap.

In de jaren '70 lanceerde Norman Fisk (1973) een alternatieve benaming voor transseksualiteit, namelijk 'genderdysforie'. Door de nieuwe term werd meer ruimte gecreëerd voor de diversiteit onder gendervariante personen. Vele mensen pasten niet in het hokje 'transseksueel', maar hadden

wel nood aan een genderbevestigende expressie en bijbehorende ingrepen. Het was niet makkelijk om je als ‘biologische’ man vrouwelijk te gedragen of vrouw te voelen. Tot laat 17de eeuw werd de vrouwelijke sekse niet erkend als opzichzelfstaande sekse, daar het als inversie van het mannelijke lichaam werd geïnterpreteerd. Het vrouwelijke lichaam bleef inferieur aan dat van de man tot de medische wetenschappen ontdekten dat de vagina geen ingegroeide penis was en de uterus geen inwendige balzak. We gingen in het Westen van een één-seksemodel naar een twee-seksenmodel. Dit model bleef tot op heden dominant (Wils, 2001).

Vooraleer wetenschappers hun aandacht vestigden op het fenomeen van de derde sekse of het meer-seksenmodel, bestonden er natuurlijk al mensen over de hele wereld die in een andere geslachts- of genderrol leefden. Heel wat seksuologen, artsen en genderexperts ijveren bijvoorbeeld al lange tijd voor de erkenning en zichtbaarheid van intersekse en trans personen. In België is er geen erkenning van een zogenaamde ‘derde geslacht’ en moet de bestaande genderdiverse populatie zich aanpassen aan het heteronormatieve en genderbinaire geïnstitutionaliseerde wettelijk kader (Cannoot, 2017). Ondanks de beknotting van het recht op autonomie van intersekse kinderen, heeft het land wel inspanningen geleverd om het trans vrouwen en trans mannen makkelijker te maken. Men hoeft vanaf 2018 niet langer sterilisatie en geslachtsbevestigende behandelingen te ondergaan om officieel van geslacht te veranderen. Er wordt wel aangeraden om te participeren aan een maatschappelijk-psychologisch onderzoek bij een erkende trans vereniging. Daarnaast kunnen kinderen vanaf twaalf jaar hun naam laten veranderen en kunnen jongeren vanaf zestien jaar van geslacht veranderen (Cannoot, 2017).

Door enkel trans mannen en trans vrouwen te erkennen, houdt België sterk vast aan het twee-seksenmodel. In Duitsland, India, Nepal, Bangladesh en Pakistan daarentegen, is er wel de mogelijkheid om ‘hijra’, ‘X’ of ‘derde geslacht’ op het paspoort te laten zetten (Das, 2015). Echter, vele trans vrouwen uit het Zuidoosten kiezen ervoor om toch ‘M’ op hun identiteitskaart te laten staan vanwege het maatschappelijk stigma dat rust op de *hijra’s* en de ondergeschiktheid van het vrouwelijke geslacht in deze landen (Nisar, 2018). Het toont aan dat genderisme en seksisme over de hele wereld een dominante rol blijft spelen, ondanks de wettelijke erkenning voor transgender personen.

1.3 Doing gender: binaire genderrollen

Volgens West en Zimmerman (1987) doen we aan gender. Gender komt in die optiek tot stand via sociale interactie waarbij rolverwachtingen geprojecteerd worden op ieder van ons (Schilt & Westbrook, 2009). Gender is sociaal geconstrueerd, wat het context- en tijdsgebonden maakt. Er is bijgevolg geen perfecte manier om mannelijkheid of vrouwelijkheid te *performen*, wat ruimte creëert voor gendervariante personen die zich niet comfortabel voelen bij de traditionele binaire genderrollen. Zij worden echter vaak sociaal gesanctioneerd en hun identiteit en lichaam wordt genegeerd of gemarginaliseerd. Bepaalde lichaamsdelen worden in onze samenleving, en bij uitbreiding in ons taalgebruik, relevanter geacht voor onze identiteit dan andere. Zo wordt er meer belang gehecht aan het hebben van een vagina of penis dan pakweg een schouder of knie. Die gegenderde lichaamsdelen bepalen hoe we onszelf zien en hoe we door anderen worden gepercipieerd. Zonder gendermarkering hebben lichamen binnen onze huidige maatschappelijke structuur nauwelijks een betekenis (Lorber & Moore, 2007).

Juist door een bepaalde geslachtsrol te beleven, creëren we de categorieën vrouw en man. Het boek *Gender trouble* van feminist Judith Butler (1990) is toonaangevend en kan gezien worden als een verdere uitdieping op het bekende aforisme van filosofe Simone de Beauvoir: “*On ne naît pas femme, on le devient*” (de Beauvoir, 1949, p. 13). Butler deconstrueert de tweedeling sekse/gender en betoogt dat naast gender, ook onze sekse wordt geconstrueerd. Het idee van één gedeelde vrouwelijke identiteit op basis van een gedeelde sekse was van groot belang voor de vrouwenbeweging, maar gaat voorbij aan de verwevenheid van verschillende categorieën. De biologische verschillen tussen mannen en vrouwen werden gezien als een legitimatie om natuurlijke minderwaardigheid op te dringen aan vrouwen. Butler (1990) gaat er vanuit dat onze sekse ook een historische, culturele en maatschappelijke constructie is en geen natuurlijk gegeven zoals het wordt voorgesteld. Vasthouden aan het onderscheid tussen sekse en gender heeft dan ook geen enkele zin, want beiden worden belichaamd. Geslacht is geen wezenskenmerk van iemand, maar een norm die zich door performatieve handelingen in het lichaam materialiseert.

De fixatie op een stabiel en coherent geslacht en genderidentiteit rekent zij onder normatief geweld. Zij gaat resoluut voor post-identitaire vormen van politiek, die niet vertrekken van gefixeerde eenzijdige identiteiten, maar net identiteit ter discussie stellen. Goede politiek betekent voor Butler (1990) kritisch kijken naar dynamieken van datgene wat als ‘normaal’ en ‘natuurlijk’ gezien wordt, met als doel de daarin belichaamde geweld- en machtsverhoudingen zichtbaar te maken en andere manieren van subject zijn te onderzoeken die dit ondermijnen. Relationaliteit en interdependentie vormen de rode draad doorheen haar *queer politics*, want we zijn van het begin van ons leven van anderen afhankelijk en dus ook verbonden. Door onze lichamen blijven we kwetsbaar en deze kwetsbaarheid werkt verbindend en staat in de weg van volledige individuele autonomie.

Onze genderidentiteit en seksuele oriëntatie moeten we echter zien als geconstrueerd uit onze persoonlijk verleden, culturele geschiedenis en imitatiepraktijken. Op deze manier de realiteit benaderen ondermijnt de illusie dat we een primaire genderkern bezitten en parodieert de mechanismen van deze constructie. De mogelijkheden om gender te hercontextualiseren naar een meer ruimer gegeven liggen dan ook bij parodie en het zichtbaar maken van andere gendervormen (Butler, 1999). *Dragkings* en *dragqueens* ondermijnen dit expressieve model van gender en de distictie tussen een innerlijk en uiterlijk psychische ruimte. Iemand kan er mannelijk uitzien, maar zich toch vrouwelijk voelen vanbinnen. We mogen mannelijkheid niet reduceren tot het mannelijke lichaam en vrouwelijkheid tot het vrouwelijke lichaam (Halberstam, 1998).

De stereotypen die rond bepaalde subjecten hangen worden geïmiteerd, maar zullen nooit een exacte kopie zijn van het origineel. Zo kunnen we vrouwelijkheid niet eenduidig definiëren, iedereen voegt er variaties aan toe doorheen de tijd en dat is wat onze identiteit als individu zo ambigu en interessant maakt. Het is het proces van *performative mimesis* (Villa, 2011). In een situatie van *liminality*, bijvoorbeeld een festiviteit zoals de Pride, kunnen deze subject-posities tijdelijk en in alle vrijheid en complexiteit overstegen worden (Turner, 1969). Gendervariante personen beschikken daarnaast over abjecte lichamen, lichamen die buiten de bestaansorde vallen en niet meetellen, maar tegelijkertijd potentieel subversief zijn. Ze vormen een kritische bron om heersende normen in vraag te stellen (Ross, 1997).

2. Heteronormativiteit

2.1 Heteroseksuele matrix

Binnen de huidige maatschappelijke structuur is heteronormativiteit de structurele logica. Het is een maatschappelijke ordening waarbij heteroseksualiteit geldt als norm en waarbij andere vormen van seksualiteit onderdrukt worden. Een heteroseksuele matrix werkt in op ieders leven en bepaalt of je man/mannelijk/hetero ofwel vrouw/vrouwelijk/hetero bent (Butler, 1990). Seksuele oriëntatie, genderidentiteit en genderexpressie worden vaak door elkaar gehaald. Indien een trans persoon in transitie gaat, betekent dit niet dat de seksuele en/of romantische voorkeur automatisch verandert. Het exploreren van de eigen genderidentiteit kan wel vragen oproepen over de eigen seksuele oriëntatie (Motmans, Meier & T'Sjoen, 2010).

Om iemands seksuele en/of romantische voorkeur te benoemen, wordt er echter vaak naar het geslacht van de persoon in kwestie en het geslacht van diens partner verwezen. In die optiek verandert vooral het seksuele identiteitslabel van trans personen (Alegria, 2010). Een trans vrouw die geboren werd in een mannenlichaam en nog steeds op vrouwen valt, wordt dan plots het label 'lesbienne' opgespeld, terwijl de persoon in kwestie voordien als hetero werd gezien. Koppels waarvan een partner trans is en die zichzelf voordien als halebikoppel identificeerden, kunnen de steun van de halebicgemeenschap verliezen wanneer ze zichzelf nadien als heteroseksueel koppel presenteren (Joslin-Roher & Wheeler, 2009).

Seksuoloog en bioloog Alfred Kinsey introduceerde de Kinsey-schaal die als instrument moet dienen waarbij seksuele voorkeuren verdeeld zijn op een continuüm, met uitsluitend heteroseksueel en uitsluitend homoseksueel als de twee uitersten. Zijn onderzoek was baanbrekend want het toonde aan dat het merendeel van de respondenten zich niet als uitsluitend hetero of homo definieert (Kinsey, Pomeroy & Martin, 2003). Bij trans personen is dit nog sterker uitgesproken en wordt er een nog grotere variatie aan seksuele en romantische voorkeuren geconstateerd in vergelijking tot de algemene bevolking. Daarnaast kan de seksuele oriëntatie nog eens opgedeeld worden in drie verschillende componenten die niet per se samenvallen, zijnde: de seksuele identiteit, het seksuele verlangen en het seksueel gedrag (Transgender Infopunt, 2018).

De meerderheid van de trans personen identificeert zichzelf niet als uitsluitend heteroseksueel. Bijna 30% van de Europese trans personen omschrijft zichzelf als homoseksueel of lesbisch (European Union Agency for Fundamental Rights, 2014). Vlaams onderzoek bevestigt dit en wijst bijkomend op het hoge aantal biseksuele trans personen (32%). Verder is het opvallend dat er veel lesbische trans vrouwen zijn en weinig homoseksuele trans mannen (Motmans, T'Sjoen & Meier, 2011). Ander onderzoek van Iantaffi en Bockting (2011) bevestigt dit Vlaams onderzoek. Zij vonden zelfs dat 92% van de trans mannen zichzelf identificeert als hetero. Ondanks de grote gender en seksuele diversiteit schikken velen zich toch nog naar dominante heteronormatieve genderrolverwachtingen. Trans mannen die relaties aangaan met mannen of trans vrouwen met vrouwen, worden meestal nog eens extra gestigmatiseerd. Vaak gaat men er van uit dat dit experimenteelgedrag is en komt er geen erkenning voor de authentieke seksuele oriëntatie. De meeste trans personen zijn dus geneigd om zich te binden aan die normatieve gender- en seksualiteitsdiscoursen, omdat dit de validatie van hun identiteit als man of vrouw bevestigt (Iantaffi & Bockting, 2011). Op die manier herproduceren ze echter wel heteronormativiteit en dichotome genderverwachtingen.

Er wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen holebi's en hetero's, maar er zijn veel meer seksuele voorkeuren zoals panseksualiteit, waar men verliefd wordt op de persoon en niet op een gender. Ook aseksualiteit en demiseksualiteit zijn veel voorkomend, waar men respectievelijk geen nood heeft aan seks of enkel wil vrijen met iemand waarmee men een hechte emotionele connectie voelt. Er zijn dus erg veel trans personen die zich aan allerlei non-binaire seksuele categorieën verbinden, zoals queer, skolioseksueel of two-spirit. Ook kan men enerzijds gynoseksueel zijn en zich dus aangetrokken voelen tot vrouwen of individuen met vrouwelijke kenmerken of anderzijds androoseksueel zijn en zich aangetrokken voelen tot mannen of individuen met mannelijke kenmerken. Maar ook een aantrekking tot androgyne personen is perfect mogelijk (Kuper, Nussbaum & Mustanski, 2012).

2.2 Seksueel stigma

Er rust vaak een seksueel stigma op datende trans jongvolwassenen. Seksueel stigma wordt benoemd als: *“the negative regard, inferior status, and relative powerlessness that society collectively accords to any nonheterosexual behavior, identity, relationship, or community”* (Herek, 2007, p. 906). Herek, Chopp en Strohl (2007) onderscheiden drie niveaus van seksuele stigma die seksuele minderheden ondervinden: 1. Het uitgevoerd stigma, wat de openlijke en gedragsmatige uitdrukking in de vorm van discriminatie en geweldpleging inhoudt; 2. het gevoeld stigma, het stigma dat ervaren wordt en 3. Het geïnternaliseerde stigma, wat verwijst naar de aanname van heteronormatieve overtuigingen die seksuele minderheden onderwaarderen.

Homoseksueel gedrag lijkt de laatste jaren in het Westen meer aanvaard, terwijl gendertransgressief gedrag nog steeds wenkbrauwen doet fronsen (Gordon & Meyer, 2007). Zowel Amerikaanse alsook Vlaamse studenten bleken leeftijdsgenoten van hetzelfde geslacht meer te beoordelen op basis van gendernonconform gedrag dan op basis van hun seksuele voorkeur (Dewaele et al., 2009, Dierckx, Meier & Motmans, 2017; Horn, 2007). Niet zozeer transfobie, maar transnegativiteit scoorde hoog. Transnegativiteit is een mildere vorm van transfobie en komt voort uit een negatieve of terughoudende houding ten aanzien van trans personen zonder daarvoor fobisch of haatdragend te zijn. Transnegativiteit wijst op onverenigbare attitudes en gedragingen. Men vindt het bijvoorbeeld een goede zaak wanneer trans personen meer rechten verwerven en in de media verschijnen, maar zouden hen liever niet zien in de eigen vriendenkring of familie (Motmans, Meier & T'Sjoen, 2013). Verder zijn mannen, ouderen, laaggeschoolden en personen met een migratieachtergrond minder tolerant voor seksuele en gender minderheden (Dewaele et al., 2009; Dierckx, Meier & Motmans, 2017).

Sommige LGBTQIAP+ personen voelen zich ongemakkelijk over de eigen homoseksuele of gendervariante gevoelens (Dewaele, 2009). De vooroordelen van anderen worden vaak onbewust een deel van zichzelf. Holebi's waarbij homofobe attitudes of visies werden vastgesteld, vertonen ook significant meer depressieve symptomen en een laag zelfbeeld (Herek et al., 1998). Daarnaast werden er ook meer relatieproblemen vastgesteld bij lesbische vrouwen die een hoge score behaalden op geïnternaliseerde homofobie (Frost & Meyer, 2009). Tot slot komt geïnternaliseerde homofobie en transfobie volgens onderzoek meer voor bij jonge LGBTQIAP+ personen die zich nog niet of pas ge-out hebben (Dewaele, 2009).

3. Relatievorming

3.1 Partnerschap

De focus bij dit onderzoek ligt voornamelijk op beginnende relatie- en date-ervaringen van jongvolwassen trans personen. Het grootste deel van de bestaande literatuur over trans personen en hun partners focust vooral op het gezin dat mee-evolueert gedurende het transitieproces (Dierckx et al., 2016). Hierdoor weten we meer over reeds gevormde gezinnen dan over prille relatie- en date-ervaringen waarvan minstens een van de partners zichzelf identificeert als trans persoon (Brown, 2010; Hines, 2006; Meier et al., 2013). Een ander groot deel focust op transgender personen in de sekswerkindustrie, wat geen correcte weergave is van gewenst relationeel en intiem partnerschap. Dergelijke seksuele objectivering, waarbij trans personen gereduceerd worden tot genotsfetish, kan ertoe leiden dat zij soms al dan niet ongewild terecht komen in de prostitutie (Kosenko, 2011). Vooral trans vrouwen zijn het slachtoffer van afwijzing en date-geweld (Iantaffi & Bockting, 2011). Gelukkig is er al een eindje een duidelijke progressieve relatie- en gezinsevolutie merkbaar, waardoor een kwaliteitsvolle liefdesrelatie met een trans persoon wel degelijk een optie is.

Eenmaal in een relatie, genieten transgender personen net zoals cisgender personen bepaalde voordelen zoals een betere mentale gezondheid en bijgevolg een lager voorkomen van depressie (Bockting, Benner & Coleman, 2009; Dargie et al., 2014; Meier et al., 2013). Een relatie hebben kan dus een positieve en beschermende factor zijn voor trans personen. Zo rapporteren trans mannen die een relatie hebben minder symptomen van depressie dan diegenen die single zijn (Meier et al., 2013). De kwaliteit is echter veel belangrijker dan het louter hebben van een relatie (Gurman, 2008). Goede communicatie is belangrijk om een kwaliteitsvolle relatie verder op te bouwen. De toekomstige of huidige partner moet vroeg of laat op de hoogte gebracht worden.

Het delen van gendervariante gevoelens en de vaak daaropvolgende gendertransitie is nooit een louter individueel proces. Wanneer iemand met een transgender verhaal naar buiten treedt, heeft dit uiteraard gevolgen voor de mensen in diens omgeving. De steun van betekenisvolle anderen blijkt hierbij een positieve invloed te hebben op het psychosociale welzijn van trans personen (Erich et al., 2008; Riggs, Von Doussa & Power, 2015). Aan het uiten van deze gevoelens gaat vaak een lang proces van zelfbewustwording vooraf. Door schaamte, dominante sociale rolverwachtingen, verwardheid en geïnternaliseerde holebi- en transfobie is het niet altijd evident om de omgeving op de hoogte te brengen (Dewaele et al., 2009).

Trans personen ondervinden vaak nog uitdagingen in een genderbinaire samenleving waar romantische monogamie en heteronormativiteit de norm is (Iantaffi & Bockting, 2011; Rich, 1983). In het verleden werd een relatie tussen een cisgender persoon en een transgender persoon mede om die reden gepathologiseerd. Een waardevolle liefdesrelatie met een trans persoon uitbouwen werd als onmogelijk beschouwd (Huxley, Kenna & Brandon, 1981). Het zou te veel uitdagingen met zich meebrengen en bijgevolg zwaar wegen op het welzijn van beide partners. De keuze tot het opstarten van een transitieproces wordt vaak als egoïstisch bestempeld, zeker wanneer men het gezin er onvoldoende bij betreft (Harvey, 2008). Vroeger werd dan ook door genderklinieken aangeraden om onmiddellijk te scheiden van je trans partner (Meyerowitz, 2002; Steiner & Bernstein, 1981). Momenteel wordt samen met de partner gezocht naar een leefbare consensus en bestaan er onder andere partnerpraatgroepen (Transgender Infopunt, 2018).

Sommige partners nemen inderdaad resoluut de beslissing tot het beëindigen van de relatie, anderen slagen erin om de gendervariante gevoelens van hun partner in de relatie te integreren. Ondanks vele emotionele, socio-culturele en lichamelijke uitdagingen blijven heel wat koppels bijeen (Brown, 2010). Bij een grootschalig Europees onderzoek bleek slechts 7% van de 6579 deelnemende getrouwde koppels waarvan één van de partners trans is, gescheiden. De echtscheidingscijfers liggen iets hoger bij trans vrouwen dan bij trans mannen (European Union Agency for Fundamental Rights, 2014). Het blijft echter moeilijk om hier exacte cijfers op te plakken.

De manier waarop de *coming-out* verloopt blijkt een cruciale rol te spelen. Interviews met partners van trans personen toonden aan dat men meer begrip kon opbrengen wanneer men geleidelijk aan ingelicht werd. Het is belangrijk om als toekomstig of huidig partner voldoende tijd en ruimte te krijgen om zich aan te passen aan de veranderde situatie. Zo moet men wennen aan de eventuele nieuwe naam en de klassieke genderrollen drastisch herzien (Brown, 2009). Ook wordt men soms geconfronteerd met onzekerheid over de eigen seksuele identiteit (Keo & Meier, 2011). De *coming-out* van de (date) partner kan gevoelens van ongeloof, schaamte, verraad, angst en onzekerheid oproepen (Zamboni, 2006).

De term 'dyadische stress' wordt gefrequenceerd om de stress te conceptualiseren die beide partners in een intieme relatie ervaren wanneer ze geconfronteerd worden met een stressfactor of wanneer er een *cross-over* is van stress van de ene partner op de ander (Randall & Bondenmann, 2009). Onderzoek toont echter aan dat heel wat koppels de gendertransitie goed doorstaan en ook positieve uitkomsten aanbrengen zoals de toename van het algemeen gezinswelzijn en de ontwikkeling van betere communicatiestrategieën (Harvey, 2008).

Desondanks kunnen LGBTQIAP+ koppels niet altijd rekenen op erkenning. Hun relatie wordt genegeerd of gemarginaliseerd door ouders, vrienden en de ruime samenleving in plaats van gevierd en aangemoedigd (Otis et al., 2006). Door negatieve reacties en afwijzing worden deze stigma's geïnternaliseerd en dit heeft negatieve gevolgen voor de relatiekwaliteit (Frost & Meyer, 2009; Goldberg & Smith, 2011). Het relatiestigma voor gender en seksuele minderheidsparen manifesteert zich in het feit dat hun relatie sociaal wordt gedevalueerd, bijvoorbeeld door heteronormatieve en gendernormatieve modellen (Goldberg, 2013). Goffman (1963) en Johnson & Benson (2014) hebben het in dat verband over een '*courtesy stigma*' of een '*secundair stigma*': vooroordelen en discriminatie ten aanzien van personen die zich associëren met het gestigmatiseerde subject. Partners en kinderen zijn vaak mee de dupe van transfobische reacties en uitsluiting (Dierckx, Mortelmans & Motmans, 2017).

Mensen die kiezen voor een relatie met een trans persoon of er bij toeval naar toe groeien, worden sterk beïnvloed door heteronormatieve verwachtingen die heersen binnen een relatie. Aan deze verwachtingen koppelen we vanuit de maatschappij enkele rollen die sterk gegenderd zijn. haast onvermijdelijk ontstaat rolconflict of rolonduidelijkheid. Recent werd er in Vlaanderen onderzoek gevoerd naar rolambigüiteit bij partners die voor de transitie al samen waren met hun trans partner (Dierckx, Mortelmans & Motmans, 2017). Deze studie spitst zich voornamelijk toe op drie belangrijke partnerrollen die onder druk komen te staan: de co-ouderrol, de bondgenotenrol en de romantische partnerrol.

Heel wat (ex-)partners geven te kennen dat ze zich extra verantwoordelijk en bezorgd voelen ten aanzien van hun kinderen. Ze voelen zich genoodzaakt de kinderen bij te staan en extra te

informereren over het trans gebeuren binnen het gezin. Daarnaast willen ze er ook zijn voor hun partner, waardoor ze telkens optreden als mediator bij conflicten. Het botsen van die co-ouderrol en de bondgenotenrol zorgt voor veel stress en een gevoel van onbehagen. Verder is men angstig voor reacties en pesterijen uit de omgeving (Haines et al., 2014).

De romantische partnerrol is echter de moeilijkste om te behouden. Een relatie is gebaseerd op liefde en vriendschap, waarbij bezorgdheid om het welzijn van de partner niet ongewoon is. Men wil opkomen voor de trans partner en emotionele steun bieden, maar dit is niet altijd makkelijk. In het begin wordt men vaak geconfronteerd met een rouwproces om de 'oude' partner en zien ze zichzelf gedwongen om compromissen te sluiten. Men wil deels tegemoet komen aan de noden van de trans partner maar moet er tegelijk voor zorgen dat men zichzelf niet verliest. Een groot aantal partners behoudt de bondgenotenrol, maar kan het niet opbrengen om in een romantische relatie te blijven bijvoorbeeld omwille van de eigen seksuele en/of romantische geaardheid (Alegria, 2010).

Onderzoekers onderzochten of een variatie in seksuele voorkeur, sociale ondersteuning en de relatiestatus een weerslag heeft op het psychologisch gevoel van trans personen. Bockting, Benner en Coleman (2009) vonden hierbij geen significante verschillen tussen homo en biseksuele trans mannen enerzijds en homo en biseksuele cisgender mannen anderzijds. Men ging er van uit dat trans mannen verliefd werden op vrouwen en dat homoseksuele trans mannen een uitzondering vormen (Huxley et al., 1981). Studies toonden echter aan dat er ook heel wat trans mannen bestaan die op mannen vallen (Bockting, Benner & Coleman, 2009; Davis, 2006; Meier et al., 2013). In een onderzoek van Meier, Green en Dickey (2010) werd duidelijk dat trans mannen allerlei verschillende relaties aangaan met verschillende partners, en we dit dus niet zo heteronormatief mogen inkleuren. De seksuele oriëntatie verandert ook bij een derde van de trans mannen na of tijdens de transitie. Vaak wordt men dan biseksueel of *queer* (Meier et al., 2013).

De versterking van de dichotomie tussen vrouwen en mannen en hetero's en holebi's is schadelijk voor de constructie van mannelijkheid, vrouwelijkheid en relatieverwachtingen. Je gedragen volgens de aangewezen gender wordt binnen een relatie als morele noodzaak gezien. Mensen die er minder strikte genderrolverwachtingen op nahouden, kunnen vaak beter om met de gendervariante gevoelens en expressie van hun toekomstige of huidige trans partner. Zij slagen er in om voorbij de genderstereotypen te kijken en de diversiteit aan gender en seksuele identiteiten te zien (Dargie et al., 2014). Het hebben van zo'n ondersteunende en accepterende partner bevordert het mentale en fysieke welzijn van de trans persoon aanzienlijk (Blair & Holmberg, 2008; Weyers et al., 2009).

Minder rigide genderrolverwachtingen zorgen voor minder geïnternaliseerde homo- en transfobie, die op hun beurt leiden tot een beter welzijn. Trans personen zijn in dat verband verbonden aan een *double-bind*, zijnde enerzijds conformeren aan de seksuele en gendernormen die zorgen voor acceptatie door de maatschappij en zich afzetten van deze normen met een negatiever psychologisch welzijn als gevolg anderzijds. De intersectie tussen dominante gender- en seksualiteitsdiscoursen en heteronormativiteit speelt een belangrijke rol in het leven van trans personen. Elke incongruentie tussen geslachtsdelen en genderidentiteit, vormt een bedreiging voor de hetero-identiteit van cisgender personen. Ook trans personen lijden onder deze rigide verbinding tussen gender en seksualiteit, waarbij enkel de 'echte transgender persoon' meetelt. Hiermee wordt de post-op, passabele, hetero en genderstereotiepe trans persoon bedoeld (Sanger, 2008).

Twee derde van de trans personen uit een onderzoek van Iantaffi & Bockting (2011) gaven aan een heteroseksuele en monogame relatie te hebben. Verder was er in het onderzoek ook een verschil tussen trans mannen en trans vrouwen inzake samenwonen met hun partner. Er waren dubbel zoveel trans mannen in vergelijking tot trans vrouwen die een partner hebben, maar er niet mee samenwonen. De onderzoekers gaan er van uit dat dit te wijten is aan een stereotiepe genderrolverwachting waarbij de klassieke man zich minder snel hecht.

Verder wees onderzoek uit dat er associaties bestaan tussen discriminatie-ervaringen, de kwaliteit van relaties en mentale gezondheid. Voor zowel trans vrouwen als hun mannelijke cisgender partners zijn de eventuele financiële moeilijkheden, de beleefde discriminatie en het stigma dat op hun relatie heerst katalysators voor een minder kwalitatieve relatie en een verlaagd mentaal welzijn (Gamarel et al., 2014). Bijkomstig worden deze psychosociale factoren in de Verenigde Staten geassocieerd met onveilige seks bij trans vrouwen, waardoor ze meer kans lopen op SOA's. Hierbij dient vermeld te worden dat men hoofdzakelijk trans vrouwen uit de sekswerkindustrie bevroeg. Studies toonden aan dat dit voornamelijk opgelopen wordt door losse occasionele onveilige seksdates met besmette cisgender mannen (Bockting & Robinson, 1998; Brennan et al., 2012).

De helft van de trans mannen prefereert seks met de lichten uit tegenover 36% van de ondervraagde trans vrouwen. Anderzijds hebben trans vrouwen meer schrik om te praten over hun transidentiteit en lichaam met hun (date-)partner dan trans mannen. De meerderheid geeft wel toestemming aan de (date-)partner om de geslachtsdelen aan te raken tijdens de seks (Iantaffi & Bockting, 2011). Door hormonen en eventuele geslachtsoperaties is het voor zowel de partner als de trans persoon zelf zoeken naar nieuwe vormen van seksualiteitsbeleving (Moran, 2013). Er worden geen substantiële verschillen vastgesteld inzake relationele en seksuele tevredenheid tussen heterokoppels en koppels met trans mannen en vrouwen (Fleming, MacGowan & Salt, 1984; Huxley, Kenna & Brandon, 1981; Kins et al., 2008). Echter, heel wat trans personen willen geen seksuele relatie, maar genieten wel van emotionele intimiteit (Hines, 2006).

Binnen een seksuele of romantische relatie tussen een trans persoon en diens partner is er vaak een machtsverschil merkbaar. Dit machtsverschil is gebaseerd op cisgender privileges. Onderzoek van de *National Transgender Discrimination Survey* toonde aan dat meer dan de helft van de trans personen intiem partnergeweld rapporteerde bij een vorige of huidige partner (James et al., 2016). 44% van de ondervraagden gaven aan dat de partner hun transgender status misbruikt om hen te controleren en te manipuleren (James et al., 2016). Het geloof in genderbinariteit en duidelijk omschreven genderrolverwachtingen van de partner heeft effect op de hele relatie, gaande van verwachtingen omtrent intimiteit tot stereotiepe genderrolgedragingen. Verder lijden trans personen ook onder partners die hun transidentiteit incorrect of vereenvoudigd interpreteren. Sommige partners weten niet hoe ze bij vrienden en familie moeten refereren naar hun trans partner en omschrijven de genderidentiteit van hun partner pijnlijk verkeerd (Pulice-Farrow, Brown & Galupo, 2017).

Alegria (2010) beweert dat een beginnend of bestaand koppel kan standhouden door adequate communicatie en het zoeken naar goede sociale netwerken. Sociale steun uit de nabije omgeving blijkt heel belangrijk voor trans personen in relatie. De connecties en banden die gelegd worden gedurende het huwelijk zijn vaak de reden waarom iemand lang wacht met diens *coming-out* (Constantinides, 2012; Hines, 2006). Men hoopt op die manier voldoende banden opgebouwd te

hebben, zodat men er zo min mogelijk verliest. Zoals eerder vermeld kan een *coming-out* een erg spannend maar ook stressvol moment zijn, daar afwijzing dikwijls voorkomt (Ryan et al., 2009). Deze reële angst voor afwijzing tast het zelfvertrouwen aan, waardoor het belang van psychologische en relatietherapie wordt aangestipt. Ook moet voor een huwelijk of scheiding heel wat administratief op orde gebracht worden. De wet is vaak nog onvoldoende voorzien op een geslachtsaanpassing van één van beide partners (Flynn, 2006; Samons, 2009).

3.2 Daten

Historisch gezien, zijn de grenzen van liefde steeds gedictieerd door sociale en ethische zeden. Het idee dat men zelf een partner kan uitkiezen is relatief modern, waarbij trouwen uit liefde slechts de afgelopen 300 jaar gemeengoed is (Coontz, 2006). Vanaf de jaren '50 tot op heden werd een interracial relatie als immoreel en zelfs walgelijk beschouwd. Bezorgdheden over sociale klassenverschillen binnen liefdesrelaties worden nog steeds geuit. En de maatschappij is pas begonnen relaties tussen twee mannen of twee vrouwen te accepteren. Zelfs al is de samenleving meer tolerant geworden voor gekruiste minnaars, we blijven onze eigen individuele voorkeuren afstemmen op dominante maatschappelijke relatie-attitudes. Een van die te volgen attitudes is cisnormativiteit. Deze ideologie verwijst naar de kijk op cisgender personen als natuurlijk en normaal, en bijgevolg trans personen als abnormaal en marginaal (Serano, 2007).

Hoewel de acceptatie van trans personen in het afgelopen decennium in delen van de Verenigde Staten, Europa en Azië is toegenomen, wordt de trans gemeenschap nog steeds aanzienlijk gemarginaliseerd binnen de samenleving (Hossain, 2017; Motmans, Ponnet & De Cuypere, 2014). Bij het aanpakken van die maatschappelijke tolerantie, wezen sommigen op die gemarginaliseerde subjecten die sociaal gesanctioneerde relaties aangaan als indicator van sociale inclusie. Bibby (2007) verwijst in dat verband naar de acceptatie van raciale diversiteit: *“Er bestaat waarschijnlijk geen betere index van raciale en culturele integratie dan gemengde huwelijken”* (p. 1). We kunnen dezelfde logica toepassen op trans personen. Een indicator van toegenomen acceptatie en echte maatschappelijke inclusie, meer dan louter tolerantie en een aangepaste wetgeving, zou het aantal mensen zijn dat momenteel een relatie overweegt of behoudt met een trans persoon.

Uit recent onderzoek van Blair & Hoskin (2018) blijkt het merendeel van de maatschappij nog niet klaar te zijn voor zo'n relatie. In dit grootschalig onderzoek bij lesbische, homo, biseksuele, *queer*, cisgender en transgender individuen, gaf 87,5% van de respondenten aan een relatie met een trans persoon niet te overwegen. Voornamelijk cisgender heteroseksuele mannen en vrouwen stellen zich weigerachtig op. Individuen die zich anders identificeren stonden meer open voor een relatie met een trans persoon, maar prefereerden trans mannen boven trans vrouwen. Er is dus sprake van een mannelijkheidsprivilege, zelfs al counteren ze hiermee hun eigen seksuele of genderidentiteit. Zo waren lesbische vrouwen eerder geneigd om wel te daten met een transman, maar niet met een transvrouw. Transmisogynie, transfobie die vooral gericht is op trans vrouwen, is vaak voorkomend (Blair & Hoskin, 2018).

Het hebben van een relatie is zoals eerder vermeld een grote sociale steun voor trans personen. Sommige trans personen vinden echter dat een transitie geen goed moment is om een relatie te beginnen of überhaupt een partner te hebben, omdat ze tijdens dit proces veel met zichzelf bezig

zijn en het gevoel hebben dat ze hun aandacht niet op een andere persoon kunnen richten (Doorduyn & Van Berlo, 2012). Bij trans vrouwen is soms een verminderd seksueel verlangen door hormoontherapie een bijkomstige reden om geen intieme relatie aan te gaan. Velen slagen er echter wel in om hun transitieproces te integreren in een relatie en voelen zich na of tijdens hun transitie klaar om te daten. Hun lichaam en de genderexpressie passen beter bij hun gewenste genderidentiteit, waardoor er meer zelfvertrouwen groeit (Blair & Hoskin, 2018).

Trans personen ondervinden wel extra uitdagingen bij het zoeken naar een partner (Belawski & Sojka, 2014). Men wordt geconfronteerd met enkele dilemma's, waarbij hun trans verleden vroeg of laat aan bod moet komen. Trans personen denken dan ook vaak lang na over het gepaste tijdstip en de wijze van *coming-out* om afwijzing te voorkomen (Hines, 2006; Melendez & Pinto, 2007). Traditionele plaatsen om iemand te leren kennen zoals het werk, het uitgaansleven of de sportclub zijn soms minder toegankelijk voor trans personen. Daarnaast is seks hebben met het 'nieuwe' of 'veranderende' lichaam niet altijd evident en dient men soms extra alert te zijn voor seksueel grensoverschrijdend gedrag. Onderzoek toont aan dat er significant meer dating-geweld voorkomt bij LGBTQIAP+ adolescenten (Dank et al., 2014). Heteroseksuele trans vrouwen voelen zich het minst comfortabel bij het zoeken naar een partner en zijn sneller het slachtoffer van spot en afwijzing (Iantaffi & Bockting, 2011; Lewins, 2002).

Deze negatieve ervaringen kunnen later opnieuw opduiken en het psychosociaal functioneren en de intieme relatie met een vaste partner verstoren. De seksuele minderheden-stress-theorie van Meyer (2003) gaat er van uit dat een slecht psychosociaal welzijnsgevoel bij holebi- en transjongeren sterk beïnvloed wordt door geweldervaringen, afwijzing en uitsluiting tijdens het daten alsook een resultaat is van het hebben van een gestigmatiseerde identiteit en geïnternaliseerde holebi- en transfobie. Evenals de angst om seksueel en emotioneel slachtoffer te worden van trans- en holebifobisch geweld. Deze negatieve ervaringen kunnen resulteren in negatieve mentale gezondheidsproblematieken zoals depressie, seksueel risicogedrag en verslavingen (Martin-Storey, 2015).

Het internet is voor vele trans personen een waardevolle hulpbron bij het zoeken naar een relatie. Men vindt het handig om via *dating apps* contact te leggen met potentiële dates. Op hun profiel kunnen ze aangeven trans te zijn, waardoor de vaak zenuwslopende *coming-out* vermeden wordt en men ook die mensen aantrekt die zich niet bezighouden met gegenderde datingsprocessen. Via het internet komt men ook sneller in contact met andere gendervariante personen (Chu, 2018; Johnson, Vilceanu & Pontes, 2017). Het is echter niet realistisch om te veronderstellen dat twee gendervariante personen automatisch een liefdesconnectie zullen hebben, louter en alleen op basis van hun gedeelde transidentiteit. Daarnaast houden dergelijke internetcontacten in dat men sneller in een lange afstandsrelatie terecht komt (Belawski & Sojka, 2014).

Ondanks alle nadelen vinden heel wat trans personen een partner of dates tijdens hun transitieproces (Hines, 2006). Een gezonde relatie aangaan en behouden is sowieso voor iedereen een uitdaging. Voor trans personen is dit extra moeilijk want er is de impact van de dagelijkse stressoren zoals publieke uitsluiting, jobdiscriminatie, een gebrek aan medische en psychologische hulp, de administratieve rompslomp rond naamsverandering en het veranderende seksleven (Nadal et al., 2012). In onderzoek van De Cuypere et al. (2007) rapporteren trans personen vaker een stabiele seksuele relatie na transitie dan ervoor. Vooral trans vrouwen gaven aan een kwaliteitsvoller

seksleven te hebben. Trans mannen hebben volgens het onderzoek van De Cuyper et al. (2007) meer moeite met het starten van een relatie na transitie. Ook kunnen gevoelige thema's zoals vruchtbaarheid meespelen tijdens het datingsproces of binnen de relatie (Blair & Hoskin, 2018).

Sinds het begin van de 21ste eeuw wordt er door onderzoekers meer aandacht besteed aan holebi en transgender jeugd. Vooral het hoge zelfdodingscijfer en date-geweldervaringen bij LGBTQIAP+ jongvolwassenen zette aan tot een groeiende bezorgdheid (Martin & Hetrick, 1988; Seynaeve et al., 2016). Echter, recent wordt de focus op jonge seksuele minderheden *at-risk* kritisch in vraag gesteld. Dergelijk paradigma impliceert dat alle trans en holebi adolescenten kwetsbaar zijn en draagt bij tot een sociale context die deze jeugd als deficiënt bestempelt (Russell, 2005; Savin-Williams, 2005). Alternatieve perspectieven op LGBTQIAP+ jeugd wijzen er op dat deze jeugd zich ook vaak veerkrachtig opstelt en dat een monolithische aanpak faalt. Horn, Kosciw en Russell (2009) pleiten voor een shift van het risicodiscours naar een paradigma dat de complexe constructen van identiteitsvorming bij LGBTQIAP+ jongeren onderzoekt en de invloed die de sociale context daarop heeft.

3.3 Ouderschap

Onderzoek toont aan dat 25% tot 49% van alle trans personen biologische kinderen heeft (Motmans, Ponnet & De Cuyper, 2014; Rosser et al., 2007). Vooral trans vrouwen hebben kinderen uit een vorige of huidige relatie met een vrouw (Church, O'Shea & Lucey, 2014; Sales, 1995; White & Ettner, 2004). Vele trans mannen waren voor hun identificatie als trans samen met een vrouw en identificeerden zichzelf als lesbisch. Dit maakt het krijgen van eigen biologische kinderen niet evident. Wanneer het koppel toch kiest voor kinderen, is het voornamelijk de cisgender vrouw die zwanger wordt (Iantaffi & Bockting, 2011).

Men is onderhevig aan de klassieke opvatting dat een gezin bestaat uit een vader, moeder en kinderen (Israel, 2015). In tegenstelling tot een echtscheiding of psychiatrische aandoening bij een van de ouders, is de kans kleiner dat het kind in aanraking komt met andere kinderen in een gelijksoortige situatie (White & Ettner, 2007). Kinderen zijn echter flexibel en verbazen volwassenen vaak in hun no-nonsense reactie op dit nieuwe gegeven. Dit geldt vooral voor jonge kinderen (Dierckx, Mortelmans & Motmans, 2017; White & Ettner, 2007). Alsnog is het courant dat kinderen van een trans ouder zich bedrogen, verdrietig of beschaamd voelen (Sales, 1995). Wanneer er onvoldoende communicatie plaatsvindt en kinderen opgevoed werden met rigide opvattingen over wat gender en seksualiteit inhouden, kan schaamte en weerstand voor de trans ouder optreden. Sommige tieners willen gedurende een bepaalde periode niet gezien worden met de trans ouder in het bijzijn van de peergroep (Church et al., 2014). De reactie van een kind mag echter niet gezien worden als een statisch gegeven, maar dient eerder als een proces geëvalueerd te worden (Lev, 2004). Kinderen gaan beter om met de transitie van hun ouder wanneer ze de tijd krijgen om te wennen aan de nieuwe genderexpressie (Dierckx et al., 2017).

De gender van de trans ouder blijkt daarnaast een bepalende aanvaardingsfactor. Gendertransities van vrouw naar man worden door kinderen beter aanvaard dan die van man naar vrouw, want vrouwelijke androgynie wordt ook maatschappelijk sneller aanvaard (Hines, 2006). Ook de gender van het kind speelt een rol. Als de trans ouder voordien dezelfde gender had als het kind, heeft dit

mogelijks een effect op de band. De transitie van de ouder is geen neutrale gebeurtenis, maar hoeft ook geen nefaste gevolgen te hebben voor het kind. Wel kunnen kinderen verwikkeld raken in loyaliteitsconflicten of slachtoffer worden van pesterijen. Sales (1995) rapporteert over hoe succesvol interventies kunnen zijn indien dergelijke problemen ontstaan. Betere communicatiestrategieën en een verhoogde tolerantie ten aanzien van andere minderheidsgroepen worden aangehaald als positieve effecten (Dierckx et al., 2017).

Hoe dan ook dreigt de cisgender ouder geprivilegieerd te worden bij echtscheidingszaken. Een trans ouder verliest soms het hoederecht omdat er een gebrek is aan onderzoek over het effect op het welzijn van het kind (Carter, 2006; Kitamura, 2005). Een Belgische studie wees dan ook uit dat het verliezen van de familie (49,6%), na het verliezen van werk (56,1%), het grootste obstakel is om te gaan leven volgens de gewenste genderidentiteit (Motmans, 2010). Ook het niet kunnen krijgen van kinderen belemmert de *coming-out*. In België werd sinds 2018 de sterilisatie-eis afgeschaft bij de aanpassing van de geslachtsregistratie. Er werd beoordeeld dat het een schending van de mensenrechten is om iemand ongewenst te steriliseren. Het is echter wel zo dat langdurige hormonale behandelingen of chirurgische ingrepen kunnen leiden tot onvruchtbaarheid (Transgender Infopunt, 2018).

Onderzoek van Motmans, Wyverkens en Defreyne (2017) toont aan dat 27,2% van de bevroegde respondenten een kinderwens heeft. Uit ander Vlaams onderzoek onder trans personen die in behandeling zijn bij het UZ Gent, blijkt dat 46% van de respondenten voor de transitie een kinderwens had en 32% na de transitie, waarbij geen geslachtsverschillen werden vastgesteld (Motmans, Meier & T'Sjoen, 2011). Vooral jongvolwassenen hebben een kinderwens en zijn onzeker over hun vruchtbaarheid (Wierckx et al., 2012). Trans mannen en trans vrouwen kunnen echter bij aanvang van hun transitie eigen gameten laten invriezen om later te gebruiken bij een fertiliteitsbehandeling. In sommige gevallen kan de partner hiermee kunstmatig bevrucht worden, in andere gevallen zijn een spermadonor of draagmoeder nodig. Een alternatief is adoptie, al komen trans personen niet snel in aanmerking om adoptieouder te worden (Transgender Infopunt, 2018).

De combinatie transgender en fertiliteit is omstrede. Cases zoals de trans man Thomas Beatie die drie kinderen op de wereld zette tijdens diens transitie naar man, roepen debat op rond verwantschap, medische ethiek en gezinsethiek (De Sutter, 2014). De rol van biologische ouder wordt vaak geprivilegieerd ten opzichte van een niet-biologische ouder (Kitzinger, 2005). De vraag rijst of men biologisch ouderschap bij trans personen evenveel naar waarde schat en of men bereid is om de verankerde concepten moeder- en vaderschap te herzien. Het is een gegeven waar je als datende trans persoon vaak niet omheen kan.

Probleemstelling

1. Doelstelling

Er is relatief weinig geweten over de date- en relatie-ervaringen van jonge Belgische trans personen, getuige het geringe aantal gevonden wetenschappelijke artikelen (Brown, 2010; Kins et al., 2008). De reeds bestaande onderzoeken focussen voornamelijk op families in transitie, en in mindere mate op de jongvolwassene zelf (Dierckx, 2017). Door de huidige maatschappelijke tendensen in relatie- en gezinsvorming worden diverse relaties en datepatronen steeds zichtbaarder. Door rigide binaire genderrolverwachtingen en een eventuele aanwezige kinderwens of evoluerende seksuele oriëntatie, is het echter voor trans personen niet altijd evident om een relatie aan te gaan of te behouden (Iantaffi & Bockting, 2011). Hun relaties en dates kunnen een zekere complexiteit kennen, waarbij ze mentale alsook lichamelijke uitdagingen moeten zien te overwinnen. Sociale acceptatie en een begripvolle (date) partner kunnen hierbij een belangrijke rol spelen (Dargie et al., 2014).

Vanwege die vermoedelijke complexiteit vindt niet iedereen het eenvoudig om een relatie aan te gaan met een trans persoon en boksen ze vaak op afwijzing (Blair & Hoskin, 2018; Doorduyn & Berlo, 2012). Nochtans toonde onderzoek aan dat de relationele en seksuele tevredenheid tussen een traditioneel heteroseksueel koppel en een koppel dat bestaat uit een vrouw en een trans man, eigenlijk niet zo veel van elkaar verschilt (Kins et al., 2008). Seksualiteit en partnerschap zijn facetten uit het leven die sterk gegenderd zijn, en waarbij de aangevoelde incongruentie tussen lichaam en identiteit soms moeilijk te overbruggen is. Het vermijden van relaties en grenzen stellen aan seksuele handelingen is vaak een manier om deze incongruentie te reduceren (Doorduyn & Van Berlo, 2012).

Trans studies krijgen vandaag de dag meer aandacht binnen het academisch onderzoek, maar de focus ligt vooral op de moeilijkheden en benadrukt in mindere mate de *agency* van trans personen. Hun abjecte identiteit is potentieel subversief, want ze vormen een kritische bron om heersende genderbinaire normen in vraag te stellen (Ross, 1997). Het concept transgender werd steeds sterk medisch benaderd, waarbij het relationele en emotionele aspect respectievelijk minder belangstelling kreeg (Motmans, 2009). Bij het schrijven van de literatuurstudie werd opgemerkt dat een groot deel van het trans onderzoek gaat over de risico's van HIV, trans vrouwen in de seksindustrie en zelfmoord.

Met dit onderzoek wordt er gepoogd om interpsychische en intrapsychische processen in relatievorming ook de nodige aandacht geven. Net door het vasthouden aan de binaire genderrollen en heteronormatieve denkkaders is het moeilijk om trans relaties naar waarde te schatten. Het hoeft niet te verbazen dat een enge visie op gender onvoldoende ruimte laat voor andere vormen van seksualiteit, genderidentiteit en genderexpressie binnen een date- of relatiecontext. Daarnaast is trans onderzoek vaak Anglo-Amerikaans of Europees geïnspireerd, waardoor de westerse kijk op gender dominant blijkt. Ik verdiepte mij ook in niet-westerse bronnen die bijvoorbeeld handelen over de *Hijra* gemeenschap in Zuid-Azië (Hosseini, 2017) of transvestisme in Ghana (Geoffrion, 2013). Deze vormen een kritische en intersectionele alternatieve kijk op trans personen, maar worden logischerwijze niet volledig behandeld in een onderzoek dat peilt naar de date- en relatie-ervaringen van Vlaamse trans personen.

2. Vraagstelling

De centrale onderzoeksvraag

In welke mate laten jongvolwassen trans mannen en trans vrouwen hun date- en relatie-ervaringen beïnvloeden door heteronormatieve en genderbinaire roloverwachtingen?

De belangrijke deelvragen

1. Welke uitdagingen ervaren trans personen binnen hun relatie of bij het daten, en welke coping-strategieën hanteren ze hierbij? In welke mate kan er transparant gecommuniceerd worden over lichamelijke en intimiteit?
2. Is het eenvoudig om een (date)partner te vinden, en kunnen zij hun seksuele of romantische geaardheid en transidentiteit op de wenselijke manier beleven?
3. Conformereren trans personen zich aan dominante genderrollen binnen hun relatie, en wat zijn de sociale sancties wanneer men zich niet conformeert?
- 4L Hoe en wanneer tijdens het datingsproces vertelt men over de genderidentiteit?

Methodologie

1. Onderzoekseenheden

Elke in Vlaanderen wonende jongvolwassen (18-35 jaar) zelf geïdentificeerde trans man of trans vrouw met date- of relatie-ervaringen na diens identificatie als trans, behoort tot de onderzoekspopulatie. Heel concreet worden enkel trans jongvolwassenen die momenteel in transitie of post-op zijn betrokken. Met transitie wordt bedoeld dat men zich openlijk en frequent kleedt als vrouw of man en/of hormonale behandelingen en/of operatieve ingrepen ondergaat om de genderexpressie af te stemmen op de beleefde genderidentiteit. Andere gendervariante, non-binaire of *queer* personen worden wegens werkbaarheid van het onderzoek niet bevraagd. Zij zetten zichzelf sowieso al buiten binaire of heteronormatieve roloverwachtingen, waardoor trans vrouwen en trans mannen de meest interessante en ook de enige mogelijke onderzoeksgroep vormen.

Men hoeft op het moment van bevraging geen relatie te hebben, maar belangrijk is wel dat men al enige date- of relatie-ervaring heeft na de identificatie als trans. De relatie mag niet langer dan twee jaar bedragen, waardoor relaties waarbij de partner mee-evolveerde in het transproces mogelijk worden uitgesloten. Rekening houdende met de diversiteit aan relatievormen wordt geen beperking gelegd op het aantal romantische en/of seksuele partners of de seksuele voorkeur van de respondent. Elke trans man of trans vrouw komt in contact met heersende vormen van genderbinariteit en heteronormativiteit, en is bijgevolg onderhevig aan deze mechanismen. Verder worden er ook geen voorwaarden gesteld ten opzichte van socio-economische status, nationaliteit of opleidingsniveau.

2. Onderzoeksmethode

Concreet werden twaalf trans personen bevestigd door middel van semi-gestructureerde diepte-interviews. Deze masterproef werd dus vormgegeven middels kwalitatief onderzoek. Dergelijk soort onderzoek biedt de mogelijkheid om de subjectieve werkelijkheid op een wetenschappelijk verantwoorde manier te beschrijven (Roose & Meuleman, 2014). Het gaat niet om het in kaart brengen van cijfers, maar om het inzichtelijk maken van een bepaald thema. De bedoeling van dit onderzoek is om een resem aan uiteenlopende persoonlijke verhalen te brengen die de heterogeniteit binnen de relatievorming van trans jongvolwassenen moet aantonen. Narratief onderzoek vertrekt vanuit die verhalen en is dus uiterst geschikt. Verder is het ook een exploratief onderzoek, daar *genderperformances* binnen een date- of relatiecontext worden onderzocht. Trans personen vormen allerninst een homogene groep, maar bestaan op zichzelf als identiteit met elk hun eigen subjectieve werkelijkheid.

Concrete date- en relatie-ervaringen zijn door hun subjectiviteit moeilijk kwantitatief meetbaar. Via kwalitatief onderzoek kan er een genuanceerder beeld worden geschetst, waarbij gericht in dialoog treden met de onderzoekssubjecten voorop staat. De vragenlijst (Bijlage 1) kende een zekere flexibiliteit, waardoor extra ruimte gecreëerd werd om vrijuit te praten en waardoor een vergrote mogelijkheid tot doorvragen ontstond. De gesprekken namen minimaal drie kwartier tot maximaal twee uur in beslag op een door de respondent uitgekozen plaats. De respondent kon te allen tijde antwoorden bijsturen en later het transcript of de resultaten opvragen.

3. Dataverzameling

Er werd in de zomervakantie van 2018 een oproep verspreid op diverse Facebook-groepen zoals: "Transgender Infopunt", "Transgender België", "T-Jong", "Acantha", "Wel Jong niet Hetero" en "Rebus" (Bijlage 2). Verder werd de oproep gedeeld via mijn persoonlijk netwerk. Op deze manier namen een vijftiental personen contact op. Later haakten een vijftal van hen af omdat ze het moeilijk vonden om over dit onderwerp te praten tijdens hun transitie. Dit gegeven toonde reeds aan dat praten over relatievorming bij trans personen mogelijks gevoelig en complex zou zijn. Daarna lanceerde ik een nieuwe oproep (bijlage 3), waar nog een zevental mensen op reageerde.

Gebruik makende van een doelgerichte steekproef werd er nagegaan welke onderzoekseenheden de grootste relevantie bezaten om tot saturatie te komen. Datasaturatie bereiken bleek echter moeilijk door de grote hoeveelheid aan verschillende verhalen. Om verschillende profielen aan bod te laten komen die nog niet eerder werden gehoord en om het onderzoek werkbaar te houden, werden uiteindelijk een vijftal mensen geëxcludeerd. In totaal werden zes trans vrouwen en zes trans mannen bevestigd. Er is een overzicht van alle respondenten te vinden waarbij hun echte namen vervangen werden door fictieve geanonimiseerde genderneutrale namen (bijlage 5).

Het bleek zoals voorafgaand gedacht moeilijk om de seksuele oriëntatie duidelijk weer te geven. Als je als trans persoon in transitie bent, betekent dit dat je seksuele identiteitslabel verandert. Seksuele identiteitslabels verwijzen naar zowel het eigen geslacht als naar dat van de potentiële partner, wat het voor trans personen soms moeilijk maakt om de eigen seksuele oriëntatie te begrijpen. Daarnaast moet men de seksuele oriëntatie nog eens opdelen in de seksuele identiteit, verlangen en

gedrag. Gemakkelijkheidshalve beperk ik me hier enkel tot wie ze zich romantisch en seksueel aangetrokken voelen. In de bespreking van de resultaten wordt dit verder genuanceerd en uitgediept.

4. Dataverwerking

Voorafgaand aan de interviews werd een toestemmingsformulier ondertekend (Bijlage 3), opdat de gewonnen informatie zorgvuldig zou kunnen worden getranscribeerd via softwareprogramma *MacSpeech Scribe*. De interviews werden volgens het true verbatim principe uitgetypt, wat betekent dat ze letterlijk werden neergeschreven (Holloway & Wheeler, 2013). Na het transcriberen werden persoonlijke identificatiegegevens geanonimiseerd. Er werd onderzocht welke variaties aan ervaringen uit de interviews naar voren kwamen die een antwoord boden op de onderzoeksvragen. Hiervoor werd gebruik gemaakt van open, axiaal en selectief coderen via softwareprogramma *Atlas.ti*. De transcripties werden gelabeld via open codatie, om zo structuur aan te brengen. Daarna werden de labels gecategoriseerd en werden verschillende categorieën samengevoegd en opnieuw verbonden (Baarda et al., 2013). Daarnaast werd een fenomenologische analyse gehanteerd, wat volgens Rubin (1998) een uiterst nuttige methode is in trans gerelateerde onderzoeken. Volgens Rubin geeft fenomenologie *agency* terug aan de deelnemers via hun geleefde ervaringen, waarbij ze de eventuele onderdrukking bestrijden die gepaard gaat met hun transgenderidentiteit.

5. Reflectie

Om kwaliteitsvolle data te bekomen is een reflexieve en flexibele houding van cruciaal belang. De uitgekozen onderzoeksvraag richt zich op erg persoonlijke date- en relatie-ervaringen, waardoor er voldoende geoefend werd op het actief luisteren, de spreekvaardigheid en het tonen van empathie ter bevordering van een vertrouwenssfeer. Het hebben van een transidentiteit kan namelijk een kwetsbaarheidsfactor inhouden. Echter is voorzichtigheid geboden in het categoriseren van mensen en is het hanteren van een intersectioneel perspectief aangeraden.

Voorts moet de identiteit van de interviewer in acht genomen worden, zijnde een hoogopgeleide cisgender lesbische jongvolwassen West-Vlaamse vrouw uit een middenklasse regenbooggezin. Het eigen referentiekader en de manier waarop de onderzoeker gesocialiseerd werd dragen bij tot de beschrijving van een verhaal. Adrienne Rich (1983) hanteert de term *politics of location* en roept op om aandachtig te zijn voor onzichtbare privileges bij de onderzoeker en bias in het onderzoek. Om het mogelijke machtsverschil tussen interviewer en interviewee te reduceren, werd ervoor gekozen om een open en gelijkwaardige houding te stimuleren door ook beperkt eigen persoonlijke informatie te delen. Steunende op de feministische onderzoekstraditie, kan er geen intimiteit zijn zonder wederkerigheid (Ritchie et al., 2013). Toch werd er gepoogd om een zo neutraal mogelijk onderzoek te voeren.

Resultaten

De resultaten worden in drie hoofdthema's onderverdeeld corresponderend met de structuur van de vragenlijst. Om de date- en relatie-ervaringen van de twaalf respondenten juist te kunnen kaderen, dienen we vooreerst stil te staan bij hun seksuele identiteit. De participanten geven namelijk aan dat hun seksuele en romantische oriëntatie alsook hun genderexpressie kunnen wijzigen gedurende de transitie. Verder verloopt de relatievorming soms anders na hormonale of chirurgische tussenkomst. In deel 2 worden specifieke date-ervaringen en spanningsvelden besproken en in deel 3 de relatietevredenheid in vorige en huidige relaties. In al deze aspecten is de invloed van heteronormativiteit en genderbinariteit, zoals besproken in deel 1, duidelijk merkbaar.

1. Seksuele identiteit: de rol van gendernormen en heteronormativiteit

Er is een grote diversiteit aan geslachtsvariëaties, genderidentiteiten, genderexpressies, romantische voorkeuren en seksuele voorkeuren merkbaar bij de respondenten. De respondentengroep is bijzonder homogeen, waardoor opvallend weinig bevraagde trans personen dezelfde seksuele identiteit hebben.

1.1 Genderexpressie en genderidentiteit

Alle respondenten identificeren zichzelf als (trans) man of (trans) vrouw en wensen respectievelijk aangesproken te worden met hij of zij. Uit de gesprekken kwam naar voren dat de overgrote meerderheid zich comfortabel voelt bij het overstappen van het ene genderhokje naar het andere genderhokje. Ondanks het feit dat men hiermee de binaire kijk op gender grotendeels bevestigt, toont men zich kritisch voor gegenderde date- en relatieprocessen. Ze kleuren de eigen genderidentiteit vrij binair in, maar durven wel te experimenteren met genderexpressies. Één van de trans mannen gaf zelfs uitdrukkelijk aan zichzelf recent naast man ook als *genderqueer* te identificeren. Hij bleef deel uitmaken van de respondentengroep, daar hij zich in zijn zoektocht naar een passende identiteit nog steeds vooral man voelt.

Finn (trans man): "Mensen zien mij wel als man, maar ja eigenlijk voel ik mij niet echt altijd zo of doe ik daar niet echt moeite voor of zo, maar dat komt omdat mijn expressie nogal mannelijk is. Ik schaam mij totaal niet voor het feit dat ik trans ben, maar het is ja omdat ik mij zo wat noch man of vrouw voel, maar toch dan een vrouw-naar-man-transitie ondergaan heb, is het zo wat verwarrend."

Alle respondenten vertoonden bij aanvang van hun transitie genderstereotiep gedrag. Dit streven naar de hoogste passabiliteit zette hen ertoe aan om zich ook extra mannelijk of vrouwelijk te profileren binnen een date- of relatiecontext. Elke deelnemer toonde zich bewust van de heersende genderrolverwachtingen en het sociaal stigma dat rust op gendernonbinariteit. Aan het begin van de transitie was elke respondent extra gevoelig voor opmerkingen uit de omgeving.

Fela (trans vrouw): *“Ge probeert u zoveel mogelijk aan te passen aan het beeld dat wordt verwacht van een vrouw. Maar op den duur kleedt ge u of draag je dingen alleen maar voor de ander. (...) Ja en ook als man en ge moet dan plots vrouw worden en dan kunt ge moeilijk zeggen: ‘ik ga van job veranderen’. Ik heb dat nu wel gedaan eigenlijk. In het begin van mijn transitie ben ik verpleegkunde beginnen studeren omdat ik dat een nieuwe start vond voor mezelf.”*

Finn (trans man): *“Aan het begin van uw transitie hebt ge daar heel erg nood aan ergens denk ik, dan is dat net goed dat er die strikte binaire verdeling is zodat ge ook echt ervoor kunt kiezen om heel mannelijk stereotiep eum ja u te kleden of te gedragen en dat mensen u dan ook gemakkelijker zien als man.”*

Sam (trans vrouw): *“In het begin van mijn transitie had ik zo wel een beeld van hoe ik ging zijn, en dat was zo wat aan de stoerdere kant. Ik ging misschien wat piercings en zo laten doen. Maar dan mijn ervaringen met mensen, ale ja dan zie je zo van hoe minder dat ik naar het stereotiepe ga (...), als ik dat niet doe gaan ze mij ook minder aanvaarden.”*

Naar gelang de transitie vorderde werden concepten als mannelijkheid en vrouwelijkheid in vraag gesteld en werden de gendergrenzen afgetast en soms volledig overschreden. Voor velen betekende het loslaten van die enge genderstereotype hokjes een verademing. Ook begon men te twifelen aan de rigiditeit van de eigen genderidentiteit. Het is opvallend hoe men sterk reflecteert over non-conforme genderidentiteiten, maar hun seksuele identiteit vereenvoudigd voorstelt aan vrienden, familie en date-partners. De zelfpresentatie en identiteit van iemand heeft uiteraard veel invloed op het daten en wordt om die reden hier ook besproken.

Aven (trans vrouw): *“Ik werd daar eum vroeger nogal in gepusht door het UZ, om mij vrouwelijk te kleden en zo, maar ik ben gewoon ik. Ik wil gewoon mezelf zijn en ik vind het vaak ja overdreven en niet mooi als trans vrouwen zich zo overdreven vrouwelijk kleden.”*

Luka (trans vrouw): *“In het begin heb je altijd iets dat je wil overpresteren en over vrouwelijk zijn, dat de mensen zeker het gevoel hebben dat je ervoor gaat, dat ze je als vrouw moeten aanspreken. En uiteindelijk kijk je dan rond op straat en dan heb je zoiets van ok cisgender vrouwen die hier rondwandelen, 90% met lang haar steekt hun haar gewoon in een dot. Niet iedereen draagt elke dag lippenstift. (...) Dat is absoluut niet nodig, dus dan heb ik zoiets van oke als cisgender vrouwen dat niet doen, aleja dan hoeft dat voor mij ook echt niet. En zelfs als cisgender vrouwen dat doen dan hoeft dat voor mij gewoon ook niet.”*

Lou (trans vrouw): *“In het begin was dat wel sowieso heel bewust zijn van ja dat hoort zo en ge moet zo, beetje proberen een keer een rok dragen of een kleedje, maar voor mij was dat altijd heel angstaanjagend en ja voelde ik mij niet zo super bij dus ja. En daarvoor was ik ook gewoon iemand van gewoon een T-shirt en een broek dus eigenlijk doe ik dat nu ook zo standaard aan. Ik ga niet per se zo super vrouwelijk, of make-up bijvoorbeeld, ook niet speciaal. In het begin ook wel wat meer mee geëxperimenteerd maar eum ja dat is ook zoiets waar ik me niet altijd zo super goed bij voel. En ik weet ook gewoon niet zo, ik heb er nog nooit veel hulp bij gehad om dat echt zo te leren. Ik heb al genoeg aan m'n hoofd en het leven is al moeilijk genoeg dat ik het mezelf niet nog lastiger moet maken.”*

Sommige trans personen trachten hun identiteit te valideren door zich te schikken naar genderbinaire verwachtingen. Er werd aangehaald dat er zelfs binnen de trans gemeenschap niet altijd ruimte is om te experimenteren met meer androgyne expressies.

Bo (trans man): *“Ik doe niet echt mee aan binariteit of zo, maar ale grotendeels is mijn expressie wel man. Ik verschiet er meer en meer van hoe trans personen zo stereotiep kunnen nadenken. We zijn al een minderheidsgroep, maar ik denk dat heel veel trans personen het nog moeilijk hebben met het feit van non-binariteit. Ik draag nog steeds graag zo meisjeskleren of hakken en zo, maar ik denk wel dat ik dat niet echt in het openbaar zou doen.”*

Fela (trans vrouw): *“Nee ik ben niet zo iemand die er zo tussen wil, nee ik kies volledig de kant van de vrouwen (lacht). Ik probeer wel wat gewoon mezelf te zijn, maar natuurlijk wel in het kader van de vrouwelijkheid.”*

Slechts drie respondenten schikken zich naar vrij genderstereotype rolverwachtingen en expressies, ook al zijn ze al ver gevorderd in hun transitie. Het valt hierbij op dat men niet altijd wil vereenzelvigd worden met de term ‘transgender’. Bij één van de respondenten was een lichte vorm van trans- en homonegativiteit te bespeuren. Diezelfde trans man vertoont ook naar eigen zeggen genderconform gedrag binnen zijn relatie. Hij benadrukte wel dat dit vooral voortkwam uit eigen eerder stereotype mannelijke interesses en dat hij lak heeft aan wat de maatschappij hem oplegt. Zijn verantwoording kan als contradictorisch beschouwd worden, daar hij zich erg bewust toont van heersende genderbinaire verwachtingen.

Eden (trans man): *“Hoh ja ’t is niet dat ik een rokje ga dragen of zo, nee nee ’t is echt, ja ik ben een man dus ja. Nu oke transgender en allemaal, maar daarachter niet meer. Ik wil niet dat ze me linken aan een transgender zijn. Nee, ik ben ik en ik ben niet transgender, ik ben mezelf. Voordien, voordat ik m’n vriendin zag, was het echt wel zo van kijk ik ben man, roze ik draag dat niet. Ik doe dat niet, dat is voor dinges, homo’s.”*

Eden (trans man): *“Is dat de romantische ik of is dat het mannelijk zijn alé misschien hangt dat gewoon aan elkaar. Maar ja ik ga echt wel de rekening betalen en de deur openhouden hé ja wi. Ze heeft dat ook gezegd, zegt ze: ‘alé we zijn samen en ik weet dat je je operaties moet afbetalen en dit en dat’ eum zegt ze: ‘hé betaal iets minder’. Nu zijn we dat overeengekomen, maar ik had daar heel veel moeite mee als man zijnde dan dat de vrouw eigenlijk een beetje meer moest betalen.”*

Bijna elke respondent vindt genderrolpatronen binnen een date- of relatiecontext echter overbodig en voorbijgestreefd. Men is voor een gelijke verdeling van de taken op basis van interesses en kunde. Van de vijf relaties zijn er twee tussen (trans) man en (cis) vrouw. Bij de overige LGBTQIAP+ koppels, waarvan één tussen een (trans) vrouw en een andere (cis) vrouw, één tussen een (trans) vrouw en een andere (trans) vrouw en één tussen een (trans) man en een andere (trans) man, lijkt de genderstereotype taak- en rolverdeling al helemaal niet op te gaan. Integendeel, zij dagen die genderbinaire opvattingen binnen een relatie net uit.

Luka (trans vrouw): *“Uiteindelijk we zijn alle twee vrouwen dus het is niet dat je gaat zeggen ik ga jou nu de rekening laten betalen want dan zit je daar beide ‘ik ga jou nu de rekening laten betalen’ (lacht). In mijn relatie ben ik echt super op m’n gemak en heel blij ale ja. Ik kan niet zeggen S.*

neemt de vrouwelijke rol, we doen gewoon allebei om de beurt de dingen die nodig zijn om te ja, S. stofzuigt, ik kook graag, we ruimen alle twee niet graag op. Per definitie is de keuken altijd een stal.”

Ook diegenen zonder relatie kanten zich tegen heteronormatieve en genderbinaire gezins- of datepatronen.

Finn (trans man): “Eum ik denk dat ik er gewoon weinig waarde aan hecht en dat de maatschappij dat misschien wel wat meer doet eum en ik ben ook alé heel erg een feminist.”

Fer (trans man): “Ik wil de man zijn, want ik ben man. Maar ook weer mijn eigen definitie ervan. Ik wil geen man zijn die in zijn zetel zit en naar het voetbal kijkt, dat zijn vrouw in de keuken staat. Ik wil ook koken en voor de kinderen zorgen. Die vrouwentaken op mij nemen, heel graag.”

De meeste respondenten experimenteren met hun genderexpressie en genderidentiteit. Er wordt door hen gestreefd naar een samenleving waar eigenschappen niet langer aan gender gekoppeld worden. Desondanks de vooruitstrevende houding van elke bevragee, lijkt men toch soms bepaalde karaktereigenschappen te reduceren tot iets typisch mannelijk of vrouwelijk.

Sky (trans vrouw): “Ik heb wel gemerkt dat vrouwen emotioneel beschikbaar zijn (...). Vrouwen worden inderdaad meer aangeleerd zacht te zijn, na te denken over de gevoelens. En dat merkt ge wel als ge met beide genders begint te daten, dat inderdaad wel zo die stereotypes ingebakken zitten (...). Er zijn emotioneel beschikbare mannen echt such a sweethearts, echt good guys, maar daar wordt lacherig op neergekeken en dat is triest om te zien.”

1.2 Seksuele oriëntatie en romantische oriëntatie

Zoals eerder vermeld valt de gerichtheid tot een bepaald soort mensen uiteen in een seksuele en romantische oriëntatie. De seksuele oriëntatie kan nog eens opgesplitst worden in gedrag, verlangens en identiteit. Als we kritisch de term ‘seksuele oriëntatie’ ontleden, dan is die term misschien ongelukkig gekozen. Trans personen dagen in zekere zin zowel heteroseksualiteit als holebiseksualiteit uit. Beide seksuele oriëntaties worden beschreven in termen van binaire geslachtsopvattingen, iets wat door trans personen kan worden geproblematiseerd. Tijdens de interviews viel het dan ook op dat de meesten worstelden met die identiteitsconcepten en zelf niet altijd helemaal konden beschrijven tot wie ze zich nu net aangetrokken voelden. Voor velen is een onveranderbare eenzijdige seksualiteit om die reden onhoudbaar. De meesten geloven dat hun seksuele of romantische voorkeur nog kan wijzigen met de tijd. Enkelingen zijn ervan overtuigd dat hun huidige seksuele en romantische aantrekking altijd dezelfde zal blijven.

Quin (trans man): “Ale ‘t is zo dat ik meer eum mij aangetrokken tot vrouwen, maar ja ik heb ook seks gehad met mannen (...), ik ben wel redelijk ruimdenkend.”

Finn (trans man): “Als ge als meisje opgroeit dan word je helemaal geduwd in dat zo heteronormatieve, dan gaan ze er vanuit dat ge op mannen valt eum maar toen ik dan zo begon te twijfelen aan mijn genderidentiteit (...) toen dacht ik van ah ja dan zal ik waarschijnlijk lesbisch zijn omdat mijn genderidentiteit, ale omdat mijn genderexpressie anders is. Dus dan was ik erna

een tijdje ook echt van overtuigd dat ik lesbisch was eum maar ergens voelde ik dan ook wel dat dat niet klopte en dan ja hoe verder ik dan ging in mijn transitie en mijn gender accepteerde (...), en dan kon ik bezien wat er nu echt gaande was en toen ja was het wel duidelijk dat ik nog steeds voornamelijk op mannen viel.”

Onze samenleving schept een zeker toekomstbeeld voor jongvolwassenen waarin een getrouwd heterostel veel kinderen krijgt. Die druk vanuit de omgeving kan aanvoelen als een dwangmatige keurslijf en het psychosociaal welzijn van trans personen aantasten. Bij sommigen leidt dit tot zelfdodingspogingen of concrete suïcidale gedachtes.

Sam (trans vrouw): “En omdat ik dan aangetrokken was tot jongens dan dacht ik bij mezelf van ben ik nu homo? Dan zat je toch wel met die schrik. In mijn familie werden er soms grapjes over gemaakt en op school werd dat als scheldwoord gebruikt en ik was daar bang voor. En ik had ook zoiets van homo’s zijn jongens die op jongens vallen en voor mij klopte dat gewoon niet. (...) Ik had echt die instelling als ik achttien ben en ik ga met een meisje moeten samenzijn en ik ga moeten trouwen, dan stop ik gewoon met alles.”

Doorheen de transitie gaat men meer en meer leven volgens de gewenste gender en kan de gerichtheid veranderen. De dynamiek tussen twee mensen kan namelijk wijzigen wanneer de ene persoon in transitie gaat. Het toegediend krijgen van hormonen en het loslaten van heteronormatieve aannames kunnen dit proces beïnvloeden. Twee respondenten voelden zich bij de opstart van de hormonenbehandeling plots wel aangetrokken tot mannen, terwijl ze daarvoor nooit affiniteit voelden voor mannen.

Fer (trans man): “Veel geswicht, maar toen ik nog als meisje leefde werd ik wel verliefd op jongens, maar ik kon nooit wanneer ik een relatie had daar humor in steken of echt een meisje zijn. Daar kon ik mij ook niet in identificeren, terwijl als ik in een relatie zat met een meisje, zag ik dat wel meer gebeuren. Maar toen ik mezelf beter leerde kennen dacht ik zo van ja de dynamiek tussen twee jongens in een relatie is anders dan tussen een jongen en een meisje.”

Sky (trans vrouw): “Ik beschouw mezelf als biseksueel, puur op het fysische af. Romantisch zei ik vroeger panseksueel, maar dat dekt niet echt de lading want ik zou niet in een relatie willen zitten met een cisgender man. It’s like dating a fiveyear old, weet ge.”

Om aan het kluwen van die complexe seksuele identiteitsomschrijving te ontsnappen, lijken heel wat trans personen zichzelf te identificeren als bi-, panseksueel of *queer*. Het zijn gerichtheden die de lading meer dekken. Daarnaast worden aseksualiteit en gyno- en androseksualiteit/romanticiteit aangehaald. De meeste geïnterviewden geven aan dat hun biseksualiteit of panseksualiteit wel in grote mate bepaald en in vraag gesteld wordt door dominerende opvattingen over hoe hun seksuele identiteit moet benoemd worden. Zij worden geconfronteerd met monoseksistische aannames inzake seksualiteitsbeleving die de legitimiteit van een biseksuele of panseksuele identiteit uitdagen.

Ebe (trans man): “Ja, ik ben ook meer op zoek gegaan naar wie ik zelf ben, dat is ook door sociale media enorm beïnvloed. Gelik panseksueel en zo heb ik allemaal leren kennen van ja eigenlijk voel ik me zo. Dat is ook wel een geruststelling van eindelijk je hebt bevestiging van het bestaat.”

Fer (trans man): “Maar momenteel, het gaat zo op en af. De ene keer meer naar mannen, de andere keer meer naar vrouwen, momenteel meer naar vrouwen. Dat kan binnen een maand weer

anders zijn. (...) Ik denk dat ze alleen maar denken dat ik op meisjes val. Maar ik heb geen zin om nog een derde coming-out te doen, het is genoeg zo. Ze zullen wel zien met wie ik thuis kom."

Omdat deze masterproef poogt genderbinaire en heteronormatieve concepten te deconstrueren, werd ervoor gekozen om de seksuele oriëntatie van de respondenten niet te labelen in identiteitsconcepten. Er werd wel gepeild naar hun gerichtheid tot bepaalde mensen (bijlage 5). Het is echter duidelijk dat de maatschappelijke druk tot heteronormativiteit hoog is. Trans personen die ook nog eens tot een seksuele minderheid behoren krijgen het vaak nog harder te verduren.

Luka (trans vrouw): *"Ik denk dat de maatschappij eerst wat opener mag worden in verband met homoseksualiteit, lesbisch, relaties en alles daarrond en een keer dat dat gaat opener zal zijn (...) dat dat dan ook de transcommunity zal helpen om te daten."*

Bo (trans man): *"Voordien toen ze dachten dat we een lesbisch koppel waren, dat we dan meer haat kregen dan nu, nu eigenlijk niet."*

Fela (trans vrouw): *"Ik heb altijd op vrouwen gevallen omdat dat ook verwacht werd van mij eum dus daarmee dat dat in mijn hoofd nog altijd zo zit dat ik op vrouwen val. Ik ben wel aangetrokken tot vrouwen, 't is niet dat ik dat in vraag stel dat dat zo is, maar 't is wel makkelijk omdat het altijd verwacht werd. Ik heb niet het gevoel dat ik uit de kast moet komen als lesbische vrouw. Ik heb uit de kast moeten komen als trans vrouw."*

2. Vormen van daten

Het datingsleven van de participanten verschilt enorm. Waar de ene heel actief is en veel experimenteert, heeft de ander weinig ervaring met daten. De terughoudendheid bij sommigen heeft te maken met genderdysforie, onzekerheid over het eigen voorkomen en angst voor lichamelijkeheid. Dit wordt verder besproken bij deel 3. Diegenen die wel veel daten beschikken over een ondersteunend netwerk of mengen zich in een open-minded omgeving. De date-ervaringen voor de identificatie als trans zijn bij alle respondenten eerder beperkt. Na of tijdens de transitie hadden alle respondenten minstens één relevante date-ervaring met het oog op een relatie. Men zoekt vooral online contact met anderen.

2.1 Seksuele date versus romantische date

Een partner vinden voor een romantische relatie is niet evident. Alle bevroegden waren het er unaniem over eens dat seksuele dates toegankelijker zijn. Het is niet omdat ze toegankelijker zijn dat ze voor elke respondent makkelijk zijn. Tijdens de gesprekken gaven zowel trans mannen als trans vrouwen aan dat ze sneller een man als seksuele datepartner vinden.

Quin (trans man): *"Het is heel erg moeilijk om mensen toe te laten aan mijn geslacht. Ge hebt wel goesting daarnaar, maar ge kunt u niet ontspannen. Ge schaamt u te te wreed (...). Daarom ook dat het gemakkelijker is om seksdates te hebben met mannen dan met vrouwen. Homo's zijn sowieso, ja ik bedoel, 't seksleven van homo's is sowieso breder. Ik heb seks met mannen omdat ik ook niet niet anders kan de laatste maanden."*

Fela (trans vrouw): *“Niet de seks die ik eigenlijk wil, want ik wil eigenlijk met een vrouw. Maar goed, de vrouwen zijn niet zo geïnteresseerd dus moet je soms pakken wat je krijgt (...). Soms heb je zodanig behoefte om met iemand intiem te zijn, dat je denkt van ok gelijk met wie, maar dat is niet ten harte hé (...). Vrouwen zijn niet zo gemakkelijk als mannen. Als ik seks wil met een man kan ik waarschijnlijk wel elk weekend seks hebben, dat is niet zo moeilijk.”*

Vooraf in homo- en queermilieus vinden respondenten makkelijk een seksdate, ook al is daar soms eveneens sprake van transfobie. Vrouwen lijken moeilijker seksueel bereikbaar, maar stellen zich in vergelijking tot mannen wel sneller open voor een liefdesrelatie. De meesten hadden dan ook seksuele dates met cis mannen en romantische dates met (trans) vrouwen.

Finn (trans man): *“Ik denk dat er bij homo’s zo’n extra ladingslaag zit zal ik maar zeggen en zeg maar omdat de stereotype gay community nog heel sterk bezig is met zo ja mannen en of ge een penis hebt om het nu cru te zeggen (...). Daarom denk ik dat trans mannen het in die gemeenschap nog wat moeilijker hebben dan cis mannen.”*

Alle trans mannen wezen uitdrukkelijk op de effecten van testosteron op het libido. Door een verhoogd libido zijn sommigen seksueel gefrustreerd, waardoor men sneller seksuele contacten legt dan voorheen. Trans vrouwen constateren een verlaagd libido en een urgenter behoefte aan emotionele warmte. Drie trans vrouwen identificeerden zichzelf ooit of nog steeds als demiseksueel of aseksueel.

Lou (trans vrouw): *“Ja dus dat ik me op seksueel vlak alleen maar aangetrokken voelen tot mensen met wie ik al een romantische emotionele intieme band heb dus eum ik moet al echt gewoon gevoelens voor die persoon hebben in het algemeen om daar iets van seks bij te willen.”*

Sky (trans vrouw): *“Voor mijn transitie beschouwde ik mezelf als aseksueel, want dat was echt letterlijk gewoon een ver-van-mijn-bedshow. Sinds transitie iets meer losgelaten, sinds mijn SRS als post-op zijnde is dat makkelijker.”*

De hypothese dat transmisogynie, terughoudendheid ten aanzien van trans vrouwen, veel voorkomend is, lijkt echter bevestigd te worden door de respondenten. Er wordt vanuit gegaan dat trans mannen sneller een liefdespartner vinden dan trans vrouwen. Trans vrouwen vinden dan weer sneller een sekspartner. Men heeft echter vaak het gevoel dat mannen hen louter als lustobject zien.

Sam (trans vrouw): *“Veel jongens die vinden dat, ik weet niet meestal krijg ik het antwoord van: ‘hoh dat zou ik wel een keer willen proberen’ of ‘hoh ja ik ben zo aan het experimenteren ik zou dat wel zo een keer willen beleven met iemand zoals jij’, of dat het puur een fetish is.”*

2.3 Online daten versus offline daten

Online platformen en sociale media vormen voor de meeste geïnterviewde trans personen een plaats waar ze zichzelf kunnen zijn, waar ze de offline realiteit deels kunnen loslaten. Een offline realiteit waar normatieve constructies rond gender en seksualiteit hen soms belemmeren om contact te leggen met potentiële dates.

Sam (trans vrouw): *“Ik vond het voor mezelf eigenlijk handiger om in het begin te daten via online dating zoals Tinder en zo omdat ik merkte als ik mensen van de eerste keer zag en dan ervoor uitkom bij een eerste ontmoeting, dat ze heel vaak al ja die vooroordelen zijn er al, die indicaties zijn er al en het is gewoon al om zeep voor dat ze u echt leren kennen. Dat stond op mijn Tinderprofiel dat ik dus transgender was, omdat ik dat ook al achter de rug wou.”*

Vaak zoeken trans personen *online* aansluiting tot een queermilieu, een milieu dat open-minded is en seksuele diversiteit omarmt. Men komt via datingsites en forumgroepen heel snel in contact met een LGBTQIAP+ netwerk. Het is echter niet evident voor een jongere of jongvolwassene om zich fysiek te verplaatsen naar alle uithoeken van het land, wat het daten met gelijkgezinden vermoelijk.

Luka (trans vrouw): *“Als je je niet zo in die queer omgeving kan begeven of je zit ergens waar er niet zoveel dingen zijn, ik denk maar aan de Limburg of ja Wallonië, dan heb je niet echt van die grote centrumsteden waar dat LGBT bewegingen dan wat aanwezig zijn en dan denk ik dat het wel gemakkelijker kan zijn om een potentiële partner te vinden via een datingsite of ja andere netwerken.”*

Datingsapps en internetfora worden frequent aangewend door de meeste geïnterviewden. Tinder, HER, Grindr, OkCupid, GayParship, Instagram en de Wel Jong Niet Hetero fora behoren tot de meest geliefde. OkCupid werd een aantal keer aangehaald en geprezen om de vele beschikbare genderopties. Sommige geïnterviewden vermelden hun genderidentiteit in hun bio, anderen kiezen bewust om dit niet te doen. Participanten die hun genderidentiteit vermelden zijn vaak trots op de weg die ze aflegden en willen geen tijd verspelen aan mensen die hen sowieso al uitsluiten. Verder willen sommigen zo datepartners aantrekken die ook transvariant zijn. De anderen willen zichzelf niet in een hokje plaatsen of willen de vooroordelen reduceren tot een minimum en vermelden niets.

Fela (trans vrouw): *“Nu zet ik zo niet meer dat ik transgender ben en dan hoop ik dat iemand mij leuk vindt en dan pas zeg ik het. Maar ik heb ook al gehad dat ik ook aan het praten was met iemand online, twee keer heb ik dat al gehad, dat ik het niet op voorhand zei, en dan plots zei ik het en dan zeggen ze wel van het ligt niet aan het feit dat je transgender zijt, maar dan plots zijn ze niet meer geïnteresseerd in u, en dat komt gelijk altijd na het moment dat ik zeg dat ik transgender ben.”*

Aven (trans vrouw): *“Ik kan beter communiceren online via Tinder. Ik vertel niet altijd dat ik trans ben, maar presenteer mezelf als vrouw. Het is echt verslavend om te daten als vrouw zonder dat te zeggen. Na een aantal dates moet je 't dan natuurlijk wel zeggen want anders ja, het komt toch wel uit.”*

Één respondent is geen fan van datingsapps of het *online* ontmoeten van potentiële datepartners. Hij wees op het feit dat trans personen vaak het gevoel hebben een lief te moeten zoeken binnen de eigen *community* en dat ze zich hierdoor ook wat buiten de maatschappij plaatsen. Daten en iemand *offline* ontmoeten hoeft niet problematisch te zijn voor trans personen.

Bo (trans man): *“Ik heb er zelf niet super veel ervaring mee, maar ik zou me echt meer mengen tussen het volk. Ga gelijk ik in een studentenvereniging of weet ik veel wat en je gaat ook wel iemand tegenkomen.”*

3. Spanningsvelden in een relationele context

Daten wordt wellicht door heel wat jongvolwassenen als iets complex en stressvol ervaren. Trans personen worden tijdens het daten nog eens geconfronteerd met bijkomende uitdagingen gelinkt aan hun trans identiteit. Hierdoor voelt de meerderheid van de participanten zich extra kwetsbaar en loopt het openstellen voor de ander soms stroef. Daarnaast worden nog steeds heel wat trans personen afgewezen omwille van hun trans zijn. Zowel interne als externe stressoren zorgen er dus voor dat een *coming-out* erg zenuwslopend kan zijn.

3.1 Interne stressoren versus externe stressoren

Voor alle bevraagde trans personen is het belangrijk om door een (date) partner gezien te worden voor wie men is. Dit betekent dat wanneer een respondent zichzelf als man identificeert, hij ook verwacht dat zijn (date) partner hem zo behandelt. Sommige respondenten hebben weinig bevestiging nodig en stellen zich zelfzeker en assertief op. Anderen zijn daar wel erg gevoelig voor en letten op hun gedrag en uiterlijk. Zij spiegelen zichzelf aan cisgender personen en zijn ervan overtuigd dat ze altijd minder aantrekkelijk zullen zijn. Deze onzekerheid over de eigen passabiliteit leidt tot vermijdingsgedrag of een versterking van genderdysforische gevoelens.

Sam (trans vrouw): "Dat gaf mij dan zo de angst zo van ben ik wel vrouwelijk genoeg? En dan ben ik mij ook echt heel erg onderdanig beginnen te gedragen of ale ja rustiger en zo echt de stereotiepe dingen beginnen doen zoals meer kleedjes beginnen dragen, mijn make-up dan zo goed mogelijk proberen te doen, gewoon omdat ik dan eigenlijk dat innerlijk gevoel had van omdat hij het gevoel heeft dat de buitenwereld dat zo gaat zien, dat ik niet vrouwelijk genoeg was. Met dat gevoel zat ik wel heel de relatie en schrik, dan komt er uiteindelijk schrik van, gaat hij me niet achterlaten voor een meisje die dan ale ja zo geboren is?"

Fela (trans vrouw): "Een vrouw kan zo mager zijn als ze wil, sowieso zal ze vrouwelijker zijn dan ik. Dus ge kijkt wel naar andere mensen, dat is logisch want ge zijt sowieso deel van de maatschappij, dus ge moet sowieso kijken van hoe moet dat nu. Maar op zich, ik doe dat eigenlijk voor mezelf. Ik ga nu ook niet speciaal vrouwelijke dingen doen om gezien te worden als vrouw, maar je hoopt dat natuurlijk dat iedereen u ziet als de persoon die ge wilt zijn hé."

Fer (transman): "Het gevoel ik ga altijd maar een halve zijn. Ik ga een meisje niet kunnen geven wat een andere jongen haar kan geven. Kinderen maken (stilte). Het gaat altijd mijn trans zijn, het gaat altijd aanwezig zijn. Ik ga mijn hormonenspuiten blijven krijgen, altijd op controle gaan. Niemand weet van de effecten over 40-50 jaar van testosteron. (...) Waarom zou een meisje dan voor mij kiezen, als ze veel gemakkelijker niet met die shit moet omgaan bij een jongen die gewoon als jongen geboren is?"

Ook de houding van anderen ten aanzien van trans personen speelt een belangrijke rol, daar afwijzing vaak voorkomend is. Op één na alle respondenten kregen te maken met afwijzing of negatieve date-ervaringen. Respondenten die vooraf duidelijk maken dat ze trans zijn, lopen volgens de respondenten het risico dat dates niet komen opdagen of dat ze louter als seksueel object worden gezien. Bijna alle trans personen werden minstens één keer afgewezen omwille van hun trans identiteit. Ze denken dat datepartners bang zijn voor het onbekende of voor de reacties van vrienden

en familie. Sommige van hen vinden het transfobisch om iemand waar je een goede klik mee hebt af te wijzen puur en alleen omdat hij/zij/die trans is. Anderen wijzen erop dat iedereen zelf mag beslissen tot wie hij/zij/die zich aangetrokken voelen. Bijna alle respondenten denken dat de aantrekking tot bepaalde geslachtskenmerken belangrijk blijft en dat een trans persoon na een geslachtsbevestigende operatie bijgevolg minder kans loopt op afwijzing.

Luka (trans vrouw): *“Want daten als trans is niet gemakkelijk. En eum ik denk wel dat je ergens in de queer crowd, dat je daar iets betere kansen hebt om een positieve datingpartner te vinden, dan gewoon mainstream ja. Ik denk dat dat wel effectief nodig is. Ik heb ook al ervaring gehad van ‘goed gesprek, leuk gaan we eens daten en oh ja p.s. ik ben trans’, én contact weg. Dat gebeurt vaker dan dat dat niet gebeurt. Dus ale, het is zeker wel een meerwaarde om te kijken in een community die open-minded is en waar je niet constant afgewezen wordt.”*

Fela (trans vrouw): *“Fakeprofielen dat heb ik al veel tegengekomen. Dat heb ik ook al veel gehad: mensen die niet komen opdagen op dates, wreed hé.”*

Sam (trans vrouw): *“En dan uit schrik heeft ie hem daarachter eigenlijk gezegd van: ‘ik wil het toch niet meer doen en ik denk dat het beter is dat we geen contact meer hebben met elkaar’. Dan was dat zo’n goed jaar helemaal stil, uiteindelijk heeft hij contact terug met mij opgenomen en dan heeft hij mij uiteindelijk gezegd van: ‘kijk ik zie u graag en ik wil met u samen zijn en proberen uitleggen aan mijn vrienden, en ik hoop dat ze ‘t ook gaan aanvaarden’. Dan hebben we het geprobeerd en dan is het uiteindelijk toch fout gelopen. Je kent dat hé, jongens onder elkaar, over wat dat die praten. Ik denk dat hij zich dan gewoon is verward beginnen voelen ale ja. Als zijn vrienden hem ook in een hokje begonnen te steken, ik denk dat het echt daardoor is dat het is fout gelopen.”*

Er wordt te snel vanuit gegaan dat trans personen elkaar onderling beter begrijpen en dat om die reden trans personen best met elkaar daten. Echter, op die manier wordt trans zijn binnen een seksuele of romantische context verder geproblematiseerd en gemarginaliseerd. Aan één van de participanten werd zelfs letterlijk aangeraden om enkel een partner te zoeken die ook trans is. De meeste geïnterviewden sluiten een relatie met een andere trans persoon niet uit en één respondent richt zich zelfs voornamelijk op trans vrouwen. Het is opmerkelijk dat de meesten seksuele of/en romantische ervaringen kunnen benoemen met andere trans personen.

Lou (trans vrouw): *“Het is veel gemakkelijker en je hebt veel meer gelijke, ja niet bij alle transpersonen, maar toch met vele transpersonen gaat het gewoon gemakkelijker zijn om zo een soort van band op te bouwen heb ik toch de indruk gehad dusver. En dan ja met cisgender personen voelt dat voor mij ook nog altijd zo een beetje zo als een angst, van ja wat gaat die persoon ervan denken? Dat maakt het gecompliceerd.”*

Ebe (trans man): *“Ik heb hem ook leren kennen in zijn beginfase als transgender en ik zie ik die graag zoals hij is. En als hij bijvoorbeeld zegt binnen een paar maand: ‘ik voel me toch meer meisje’, ewel ja, voor mij maakt dat niet echt iets uit. Hoh in verband met mijn transitie en zijn transitie is dat wel moeilijk. (...) Gelik ik was tien maanden aan de testosteron, ik wil dat dan zeggen, of ook weer niet. Maar toch zeg ik het, ik ga me ook niet, hoe moet ik dat zeggen, ik ga me niet laten weerhouden omdat hij nog niet zover staat als ik, ik wil m’n geluk ook delen daarin.”*

Finn (trans man): *“Ja ik heb wel zo’n vast vriendengroepje van trans jongens en daar heb ik ook wel zo’n vriend waar ik zo’n half friends with benefits situatie mee heb zeg maar. Het is wel aangenaam als je allebei trans bent en je snapt elkaar op andere vlakken dan dat je met een cis persoon zou hebben, maar het is niet dat ik specifiek naar een trans op zoek zou gaan of dates zou hebben of relaties.”*

Twee respondenten willen liefst geen relatie met een andere trans persoon.

Bo (trans man): *“Hoh nee ik zou echt niet kunnen samen zijn met een andere trans persoon. Ik vind dat persoonlijk niet zo gezond omdat je gelijk, tenzij dat je alle twee uit, uit transitie ben je nooit, maar je transitie hebt doorlopen en alle twee stabiel en zo, ja dat kan. Maar ik vrees als dat niet zo is, dat je je te veel gaat spiegelen en te veel gaat willen begrijpen en dat dat echt lastig kan zijn dat je zo geen identiteit kan vormen buiten dat trans zijn, want dat is ook belangrijk.”*

3.2 Coming out versus staying in

Het is niet makkelijk om als trans persoon een *coming-out* te doen in een date- en relatiecontext. Zij staan soms voor een complex dilemma, want wanneer en hoe moet een toekomstige partner ingelicht worden over het trans verleden? Het is afwachten hoe de ander hiermee zal omgaan en veel trans personen zijn bang voor afwijzing. De meningen onder de bevroegden zijn heel erg verdeeld. De meerderheid licht de date-partner in tijdens of voor de eerste date. Men hoopt dikwijls bij *online* daten dat een verwijzing naar het trans zijn in een bio al de weg opent. Enerzijds wil men de ander niet aan het lijntje houden, anderzijds wil men geen moeite steken in iemand die na de *coming-out* geen interesse meer heeft.

Quin (trans man): *“Omdat ik vind dat hoe rapper dat ge ’t zegt hoe langer dat de mensen kunnen wennen en ook niet echt een beeld van u vormen. De hoofdreden is natuurlijk omdat ik niet wil ale ja, dat ik ze aan het lijntje hou. Ik ken andere transmannen die dan stapelverliefd zijn op iemand, en dan gaan ze op date, en dan moet dat nog gezegd worden. Dat zou ik zelf nooit doen.”*

Anderen vertellen het pas enkele dates later of stellen zich kritisch de vraag of het überhaupt wel noodzakelijk is om zich te outen. Zeker bij post-op trans vrouwen en mannen leeft het idee dat een *coming-out* misschien niet nodig is. Alle respondenten beseffen echter dat ze vroeg of laat toch moeten communiceren over hun trans zijn.

Sky (trans vrouw): *“Ik zal het niet onmiddellijk zeggen, omdat ik zoiets heb van dat is niet de primaire zaak. Uiteindelijk als het serieus begint te worden, dan moet je wel babbelen. Want ja kinderen, nee hé ja dat gaat niet gaan. Andere aspecten van post-op, post-op zorg, controles, endocrinologiebezoeken, you name it, het komt er ook allemaal bij kijken.”*

Eden (trans man): *“Ik vind dat eigenlijk ja, ik zou wensen dat je dat eigenlijk niet meer hoeft te zeggen, dat ze iets vinden zodanig dat je het niet meer kan zien en dat je ’t niet meer moet uitleggen weet wel en dat je ook kindjes kan maken, dat je gewoon bent, dat je zo geboren bent.”*

Daarnaast is de manier waarop er verteld wordt over de trans identiteit omstreden. De meeste respondenten proberen dit tijdens eerste dates zo luchtig mogelijk te houden, anderen verkiezen een serieus gesprek.

Finn (trans man): *“Eum ik probeer het altijd wel zo wat luchtig te houden omdat ja hoe meer zo van ja een big deal dat jij er van maakt hoe imponanter dat die ander dat gaat vinden. Ik probeer dat altijd zo van: ‘oh ja by the way ik ben ook trans, is dat een probleem?’, en dat is dan ook wel vaak een conversatiestarter op zich (lacht).”*

Sky (trans vrouw): *“Met mijn huidige vriendin hebben we daar letterlijk een heel fatsoenlijk gesprek over gehad, een heel oprecht gesprek over gehad en dat was eigenlijk fijn.”*

Op één trans man na wilden alle geïnterviewden een potentiële partner tijd geven om te wennen aan hun transgender identiteit. Dit gegeven toont aan dat trans personen zich wel degelijk bewust zijn van de maatschappelijke druk die mogelijks op de partner kan wegen. Zo blijkt dat het associatief stigma niet te onderschatten valt.

Eden (trans man): *“Gelik met dat ander meisje daar, nee ik heb toen ook gezegd van laat het dan maar zijn. ‘t moet iemand zijn waar de klik er mee is en wanneer ik het zeg dat de klik er nog altijd is. Het moet zijn dat ze je niet accepteren als ze er over moeten nadenken.”*

Sommige bevroegde trans personen stellen dat ze sneller slachtoffer worden van homo- en transfobie of geweldervaringen tijdens het daten vanwege hun kwetsbare positie binnen de maatschappij. Ze leven vaak met de angst om ten prooi te vallen aan seksueel of emotioneel geweld vanwege hun genderidentiteit. Negatieve geweldervaringen kunnen resulteren in depressie en daarom vermijden sommige participanten dates of durven ze zich niet altijd te outen.

Sam (trans vrouw): *“Want de meeste trans vrouwen, ik heb het zelf ook meegemaakt, dat we eigenlijk als geheim worden gehouden, dat we nooit mee mogen naar vrienden. Of dat ze schrik hebben van wat gaan mijn vrienden ervan zeggen. Ik heb ook al gehad zo van mensen die dan zeggen tegen mij van: ‘ben ik nu gay omdat ik ale ja mij aangetrokken voel tot u?’, kwetsend.”*

Finn (trans man): *“En ja qua zo heteronormativiteit of zo merk ik ook wel bij mezelf als ik op date ben of een relatie heb, dat ik toch niet, dat ik me toch nog steeds wat inhoud omdat ik toch wel bang ben voor geweld.”*

Lou (trans vrouw): *“Die vorige relatie eum die ik gehad heb in het begin van mijn transitie met een andere trans vrouw die was eigenlijk voor mij toen heel traumatiserend op verschillende vlakken. Sindsdien heb ik het heel moeilijk om iemand te kunnen vertrouwen op romantisch vlak. (...) Ja, ik ben sowieso al vele jaren chronisch depressief maar op dat moment zat ik echt wel in een dieptepunt en zij was ook super depressief en ze misbruikte alcohol en van alles. Nee er was gewoon misbruik van haar kant naar mij.”*

Eden (trans man): *“En als ze zegt: ‘ja je moet zo gelukkig zijn, want er gaat je niemand moeten hebben’ en allemaal, ja ik heb dan lang gedacht is het wel zo of niet? Wie wil er nu zo iemand? Ik heb daar lang mee gesukkeld. Maar ik heb het toen gedaan gemaakt.”*

Vier respondenten getuigden over de seksuele intimidatie waar ze slachtoffer van werden. Negatieve seksuele ervaringen kunnen zwaar wegen op het psychosociaal welzijn. Daarnaast hebben alle

vrouwelijke respondenten het gevoel dat cis mannen hen objectiveren en seksualiseren. Ze geloven dat heel wat mensen ervan uitgaan dat alle trans vrouwen in de porno-industrie werkzaam zijn.

Quin (trans man): *“Omdat ik het gevoel had van het is mijn beste maat, we hoeven niet te russen want ik bedoel hij kent mij en ik ken hem, dacht ik. Maar hij begreep mijn transseksualiteit niet. En dan ja heb ik vier keer gezegd dat hij moest stoppen met mij te stimuleren en dat heeft hij niet gedaan, dus ik ben een beetje aangerand geweest eigenlijk. Ja en dan, ik kon niet weg eum ja ik ben dus die maat verloren hé, dat was mijne beste maat (stilte).”*

Sam (trans vrouw): *Ik ben daar ene keer op in geweest, maar ja uiteindelijk was dat dan niet zo leuk omdat je ale ja je voelt je op de duur geen persoon meer. Die behandelt u gelijk dat je een object zijn. Ik ben ook maar een mens dus waarom zou je mij gaan behandelen als iets (stilte).”*

Quin (trans man): *“Ik heb nog nooit eum ja dat gaat heel heel heel pijnlijk klinken, ik heb nog nooit genoten van seks of zo. Ge doet dat wel om uw partner te plezieren. Ja het kan wel zijn dat vijf minuten na mijn orgasme dat ik eum wel begin te bleiten.”*

4. Relatietevredenheid

Zoals eerder aangegeven is een relatie vinden voor trans jongvolwassenen niet vanzelfsprekend. Elke single participant stelt zich ervoor open, maar vier respondenten hebben nog nooit een relatie gehad. Zes andere participanten hebben of hadden een relatie die langer dan een half jaar duurde. De relatietevredenheid na de indentificatie als trans ligt veel hoger dan die voor de identificatie als trans. Alle vijf gekoppelde respondenten zijn ondanks enkele trans gerelateerde uitdagingen erg tevreden met hun huidige relatie. Die hoge tevredenheid resulteert in een beter psychosociaal welzijn en beter ontwikkelde communicatiestrategieën. Naar mate de relatie vordert bespreken sommige koppels de kindervens en wil men gaan samenwonen.

4.1 Date- en relatie-ervaringen voor identificatie als trans

De meeste respondenten hebben een beperkt date- en relatieverleden voor hun *coming-out*. Date- en relatie-ervaringen voordat men zich identificeerde als trans voelden vaak beladen aan. Men rapporteert over de genderdysforische gevoelens die gepaard gaan met het niet kunnen leven volgens de gewenste genderidentiteit. Men kampt vaak met de aanvaarding van het eigen lichaam, waardoor het ontdekken van seksualiteit en het daten uitgesteld wordt. Participanten die een relatie hadden voor hun *coming-out* rapporteren gemengde gevoelens. Enerzijds verlangt men ernaar om zichzelf te kunnen zijn, anderzijds wil men de partner sparen of een breuk vermijden door de gevoelens te onderdrukken.

Sam (trans vrouw): *“Ge kunt samen zijn met iemand zoals ik ben geweest dus eerst in het geheim en dan is het allemaal probleemloos, dat gaat volledig zonder problemen, maar dan heb je wel ‘t feit dat het een geheim is. Dat is dan niet zo leuk. Maar vanaf dat het openbaar gaat, dan komt die invloed van buitenaf er ook nog een keer bij. Ge kunt niet voor eeuwig in een bubbel ale ja met twee blijven zitten, afgesloten van de maatschappij en van iedereen en alles.”*

Sky (trans vrouw): *“Ik heb wel wat gedatet maar dat was moeilijk want ik heb zelf heel veel problemen met mijn eigen lichaam of de configuratie eigenlijk vanonder dus tijdens mijn transitieproces, voor mijn operatie, dus als pre-op zijnde was dat fysieke heel moeilijk.”*

Fela (trans vrouw): *“Ik wou eigenlijk wel een man zijn, dat is misschien nu wat raar nu dat ik transgender ben. Ik wou een man zijn maar in m’n onbewuste heb ik altijd wel een soort van gevoel gehad van ik ben eigenlijk een vrouw waardoor ik niet ten volle man ben geweest en dat maakt misschien dat vrouwen misschien ook niet zo geïnteresseerd waren in mij omdat ik ook niet mannelijk was.”*

Geen enkele relatie hield stand, maar minstens twee van de vijf respondenten gingen in goede verstandhouding uiteen. Vaak voelde de partner zich niet langer aangetrokken, waardoor de intieme relatie onhoudbaar werd. Ook het associatief stigma was voor sommige partners te angstaanjagend.

Aven (trans vrouw): *“Ik heb vijf jaar een relatie gehad met een meisje, maar dan ja in vriendschap uiteengegaan omdat zij ja niet lesbisch was. Ik was wel gelukkig maar ik moest ook vaak een masker opzetten, zeker naar de buitenwereld toe. Zij is nog steeds heel belangrijk voor mij. Ik denk dat het vooral op lichamelijk vlak is, dat het misgelopen is. Ik vond het goed tot aan de broek maar niet verder, na mijn operatie ging dat wel beter ondanks de pijn maar was het wel vreemd om met een ander lichaam precies te vrijen.”*

Luka (trans vrouw): *“Mijn langste relatie duurde acht jaar en dat was met m’n ex die dan vertrokken is vanwege mijn transitie. In goede verstandhouding hebben wij gewoon besloten van ok, ik ben vrouw jij bent niet lesbisch dan is er uiteindelijk niets meer wat wij kunnen doen. wij matchten goed qua persoonlijkheid, qua interesses maar ja uiteindelijk als de seks, als je je niet aangetrokken bent tot je partner vanwege de fysieke veranderingen dan ja, we konden er alle twee niet aandoen. Ik heb na zoveel jaar eigenlijk beseft van ho, het is misschien dat. Het is zeker dat, en we gaan dat gaan erkennen en zij had iets van ok ja ik ben er in mee gestapt en ik ben er zo lang mogelijk in meegegaan maar de druk van de omgeving eum, ook ja de aantrekking kan ik niet meer aan. Ik heb het wel proberen heel diplomatisch aan te pakken, veel erover gepraat, meegenomen, hulpgroepen samen gedaan, eum in alles betrokken, maar uiteindelijk.”*

3.2 Date- en relatie-ervaringen na identificatie als trans

Meer dan de helft van alle respondenten had of heeft een nieuwe relatie en alle respondenten kunnen één of meerdere relevante date-ervaringen aanbrengen na hun *coming-out*. Hun (date) partners waren dus van meet af aan op de hoogte. Men rapporteert een verhoogde date- en relatietevredenheid na de identificatie als trans. Waar men in vorige relaties de authentieke genderidentiteit niet of slechts gedeeltelijk kon beleven, kan men dit in huidige relaties wel. Ondanks eventuele trans gerelateerde uitdagingen zoals psychologische en medische opvolging, onvruchtbaarheid, genderdysforie en negatieve reacties uit de omgeving voelen degenen met partners zich erg gelukkig binnen de relatie. Ieder van hen scoort de relatie tussen de 8 en 9 op 10. Het ontwikkelen van interpersoonlijke intimiteit tijdens de jongvolwassenheid wordt door elke deelnemer als een belangrijke facilitator in het transitieproces gezien. Doordat men weet dat er iemand is die hem/haar/die graag ziet voor wie hij/zij/die is, verhoogt het psychosociaal welzijn.

Sky (trans vrouw): *“Ik kan mijn rare zelf zijn, ik kan mijn gedrevenheid op werk en kennis blijven botvieren, ik mag mijn hobby’s doen en ook passies, zij mag haar hobby’s doen. De seks is goed, de relatie is emotioneel warm. We doen dingen voor elkaar, we zijn attentvol ten opzichte van elkaar, wat wilt ge nog meer hé.”*

Eden (trans man): *“Ja, dat verloopt ja perfect hé, dat is (stilte), dat is niet normaal. Ik wens dat iedereen toe zulke liefde.”*

Ondanks de grote relatietevredenheid bij beide partners, hebben de respondenten het gevoel dat de omgeving hun relatie problematiseert of marginaliseert. Er treedt bemoeizucht en bezorgdheid op en dit resulteert soms in kwetsende uitspraken. Respondenten merken hierbij op dat de reacties uit de omgeving misschien wel nog de grootste uitdaging vormen voor cisgender personen om een relatie aan te gaan met een transgender persoon.

Bo (trans man): *“Heel veel mensen die zeggen: ‘chapeau X dat je dat kan.’ Dat vind ik wel raar. Of dat ze heel veel vragen hebben. Iedereen heeft wel positief gereageerd maar mensen die onwetend zijn en die stomme vragen stellen zoals: ‘is X nu toch gay?’ en van die dingen, of van die domme vragen van: ‘hoe hebben jullie dan seks?’”*

Ebe (trans man): *“Ja, weet je wat ik soms jammer vind? Dat mensen transgender als iets negatief zien. Het is maar een deel van jou, en in de ene periode komt dat meer naar boven, maar dat is niet iets enorm negatief hé. Soms als ik daar dingen van hoor van: ‘oei, ben je niet gelukkig?’ Ik ben wel gelukkig, maar met bepaalde dingen minder. Anders ben ik een heel gelukkig persoon.”*

Men vindt het belangrijk dat hun partner begrip toont voor en hen probeert te ondersteunen in het transitieproces. Een empathische doch stabiele houding wordt als het meest aangenaam beschouwd. Men is zich bewust van het gevaar om te vervallen in een therapeutische ongelijkwaardige relatie waar de eigen draagkracht sterk afhankelijk is van de ander. Daartoe is zorgzaamheid, een grote maturiteit en transparante communicatie vereist. Met de trans personen in een relatie werd ook de kindwens besproken. Twee van de vijf koppels willen geen kind samen, één koppel zet momenteel actief stappen naar het ouderschap. Het verhaal van Eden valt hierbij in het bijzonder op. Het trans zijn roept bij hem zo veel afkeer op, dat hij de kinderen van zijn partner en zijn eigen kinderen niet zal inlichten over zijn trans identiteit.

Eden (trans man): *“Ja nu met de kindjes ook, het is week-week en dat klikt allemaal goed. We hebben geweest eum de vierde juli naar Gent om te kijken voor een kindje samen. Als we dan een donorkindje gingen pakken, zei de psycholoog van ‘t is misschien ‘t beste om dat toch te zeggen tegen het kindje. En ik zeg ja nee, dan is het weer een ding van mijn transitie alé die jongens van haar weten dat ook niet. Dat is ook een ding dat ik erop vertrouw dat ze dat niet zegt, dat ze dat verzwijgt.”*

Quin (trans man): *“Ik wil mijn erfelijk materiaal niet doorgeven. En ten tweede is er geen wettelijk kader voorzien voorlopig voor draagmoederschap.”*

Discussie

Vooreerst worden de bekomen onderzoeksresultaten getoetst aan de hypotheses uit de literatuurstudie en de onderzoeksvragen. Vervolgens worden de sterktes en beperkingen van dit onderzoek besproken. Afsluitend volgen aanbevelingen voor verder onderzoek en opvolging.

1. Interpretatie en vergelijking van de onderzoeksresultaten

Welke uitdagingen ervaren trans personen binnen hun relatie of bij het daten, en welke coping-strategieën hanteren ze hierbij? In welke mate kan er transparant gecommuniceerd worden over lichamelijke en intimiteit?

Vaak wordt internationaal transgender onderzoek overschaduwd door negatieve en uitzichtloze bevindingen. De grote focus in relatie-onderzoek bij trans personen ligt op afwijzing, soa's, zelfdoding en discriminatie. Dit onderzoek toont aan dat jongvolwassen trans personen niet altijd hun date- en liefdesleven als problematisch ervaren. De helft van de respondenten heeft een vaste partner waar ze heel gelukkig mee zijn. Een derde van de vrijgezellen is best tevreden over zijn/haar/diens huidig dateleven. De restgroep heeft het daadwerkelijk moeilijk bij het vinden of toelaten van een partner. Dat alle trans personen een ongelukkig seks- en liefdesleven hebben is dus relatief.

Wanneer er gevraagd werd om aan te geven op een schaal van één tot tien hoe gelukkig men is in de huidige relatie, scoorden de vijf participanten hun relatie tussen de acht en negen. Van diegenen zonder een relatie waren de meesten best tevreden met hun dateleven. Desondanks de grote relatie- en datetevredenheid werden op één na alle trans jongvolwassenen meermaals afgewezen op basis van hun transidentiteit en konden de meesten negatieve date- en relatie-ervaringen aanbrengen. Deze bevinding ligt in het verlengde van wat Blair en Hoskin (2018) constateerden. 84% van de bevroegden in hun onderzoek wilden nooit een relatie met een trans persoon. De respondenten vermoeden dat het associatief stigma op partners de grootste afknapper is (Goffman, 1963; Johnson & Benson, 2014). Daarnaast werd men ook afgewezen omdat de partner zich niet langer seksueel aangetrokken voelt tot hen (Alegria, 2010). Tot slot werden transgender negativiteit en onwetenschap als mogelijke verklaringen aangehaald (Motmans, Meier & T'Sjoen, 2013).

Een goede relatie betekent voor elk koppel iets anders. Maar elementen als verbondenheid, luistervaardigheid, respect voor de transidentiteit, open communicatie en stabiliteit worden door alle trans personen als belangrijkste vereisten gezien. Verder moet de partner begrijpen dat medische alsook psychologische zorg een plaats zal blijven innemen en mogelijks de relatie zal beïnvloeden. Medische interventies hebben niet enkel implicaties voor de trans personen, maar ook voor hun partner (Cole et al., 2000; Fraser, 2009). Daarnaast moet er een bewustwording groeien dat biologisch ouderschap niet altijd mogelijk is. De meeste geïnterviewden hebben een kinderwens of denken na over hun vruchtbaarheid, wat overeenkomt met de bevindingen van Wierckx et al. (2012). Één trans man zet samen met zijn vriendin actief stappen tot ouderschap.

Verder is er niet alleen medische maar ook sociale inmenging. Iedere bevroegde is zich bewust van het associatief stigma dat rust op de (toekomstige) partner (Goffman, 1963; Johnson & Benson,

2014). Men leeft met de angst om verlaten te worden voor een cisgender persoon die geen trans zorg vereist en maatschappelijk beter aanvaard wordt. Respondenten geven aan dat ze een partner zoeken die hun kwetsbaarheid begrijpt zonder deze te misbruiken. Het wordt als belangrijk gezien om niet te vervallen in een therapeutische of ongelijkwaardige relatie. Alle respondenten willen hun eventuele genderdysforie blijven bespreken met de psycholoog en in mindere mate met de partner. Sommigen vinden om die reden een relatie met een andere trans persoon ongezond. Anderen vinden dan weer dat een andere trans persoon hen beter aanvoelt en bijgevolg een betere partner vormt. Van alle respondenten had maar liefst meer dan de helft ooit een date of relatie met een andere trans of gendervariante persoon. De meesten zoeken een partner in een LGBTQIAP+ vriendelijk milieu om de grootste uitdagingen te vermijden. Twee trans personen willen geen andere trans persoon als lief, uit angst om zichzelf te verliezen en slechts de transidentiteit als grootste gemeenschappelijke deler te hebben. Het is opvallend hoe sterk men reflecteert over de mogelijke gevolgen van het trans zijn voor zichzelf en de partner. Ondanks deze kritische reflectie vinden heel wat trans jongeren dat hun relatie net dezelfde uitdagingen kent als die tussen cisgender partners.

Een bijkomstige uitdaging die werd aangekaart in de interviews is het seksueel contact met de partner. Een intieme seksuele relatie kan gecompliceerd zijn door de beleefde genderdysforie. Sommige participanten kunnen enkel genieten van emotionele intimiteit of stellen zich pas seksueel open wanneer er een emotionele connectie is. Dit wordt ook bevestigd door ander onderzoek (Constantinides, 2012; Hines, 2006). De resultaten tonen echter dat een relatie waarin men de authentieke genderidentiteit mag beleven met een ondersteunende partner, vele uitdagingen vermindert. Men vindt het trans zijn een voordeel voor de relatie in die zin dat het koppel getriggerd wordt om transparant en constructief te dialogeren met elkaar. Het zorgt ervoor dat de partners elkaar goed kennen en dit coping-mechanisme vormt een buffer tegen eventuele trans gerelateerde uitdagingen (Harvey, 2008). De omgeving maakt zich vaak meer zorgen om de relatie dan de geliefden in kwestie zelf.

Is het eenvoudig om een (date)partner te vinden, en kunnen zij hun seksuele of romantische geaardheid en transidentiteit op de wenselijke manier beleven?

Het vinden van een liefdesrelatie als trans persoon is volgens elke bevroegde moeilijk. Een seksuele date is veel makkelijker, omdat dit in tegenstelling tot een relatie niet serieus of openbaar is. Vaak zijn het cisgender homo mannen die interesse tonen in een seksuele date. Alle bevroegde trans vrouwen noemden een negatieve ervaring op waarbij men geobjectiveerd of geseksualiseerd werd door een cisgender man. Dit komt overeen met de bevinding van Iantaffi en Bockting (2011). Heteroseksuele trans mannen daarentegen hebben soms noodgedwongen seks met cisgender mannen omdat vrouwen minder toegankelijk zijn en zij een verhoogd libido constateren na hormonale inmenging.

Deze bevinding springt in het oog en toont aan dat de meerderheid van de trans personen de seksuele oriëntatie niet op de wenselijke manier kan beleven. Het toont verder aan dat de drang naar intiem contact bij sommigen ertoe kan leiden dat men zichzelf in een extra lichamelijke en emotionele kwetsbaarheid brengt. Het is een opvallende bevinding die nergens terugkomt in de literatuurstudie. De relatie met het eigen lichaam is zoals verwacht complex. Door die kwetsbaarheid hebben enkelen van hen een transfobische of seksueel overschrijdende ervaring gekend, waardoor

het geloof en vertrouwen in de liefde aangetast werd. Dat trans personen extra moeten opletten voor grensoverschrijdend gedrag werd wel bevestigd door voorgaand onderzoek (Dank et al., 2014; James et al., 2016).

Anderzijds werd er vastgesteld dat veel bevraagde trans jongvolwassenen zich assertief en zelfzeker verhouden binnen een date- of relatiecontext. Het paradigma van seksuele of genderminderheden *at-risk* wordt hierdoor uitgedaagd. Net zoals Horn, Kosciw en Russell (2009) pleit dit onderzoek voor een shift waar jongvolwassen trans personen niet als slachtoffer worden gezien maar als actieve actoren binnen hun eigen date- en relatielevens. De trans jongvolwassenen in een relatie leken het meest zelfzeker en communiceerden transparant over intimiteit. Het hebben van een relatie bevordert het welzijn volgens alle gekoppelde respondenten. Ander onderzoek bewees dit (Bockting, Benner & Coleman, 2009; Dargie et al., 2014; Meier et al., 2013).

Online daten en daten binnen *queer* en holebi milieus werken faciliterend. Desondanks ondervinden sommigen ook nog discriminatie binnen die milieus. Deze bevinding correspondeert met het onderzoek van Blair en Hoskin (2018). Homoseksuele cisgender personen en transgender personen zijn ontvankelijker voor een relatie met een trans persoon dan heteroseksuele cisgender personen, maar hun interesse blijft doorprikt van vooroordelen. Opvallend was dat de trans participanten het moeilijk vinden om hun eigen seksuele oriëntatie te definiëren, wat overeenstemt met voorgaand onderzoek. Moran (2013) rapporteerde al dat trans personen vaak meer dan drie verschillende labels aanwenden om hun eigen gerichtheid te beschrijven. Vaak hangt hun seksuele identiteitslabel vast aan de verschillende partners die men had. Trans individuen creëren dan hun eigen labels of zetten zich er resoluut tegen af. De meeste bevraagde trans personen identificeren zichzelf als biseksueel of panseksueel (Alegria, 2010). Het correct weergeven van de seksuele en romantische oriëntatie van de respondenten blijkt dan ook zoals voorspeld ontzettend moeilijk vanwege de grote diversiteit (Motmans, Meier & T'Sjoen, 2010). Het denken in de dominante enge heteronormatieve en genderbinaire hokjes is in een transgenderonderzoek dat peilt naar seksuele en romantische aantrekking haast onmogelijk.

Conformereren trans personen zich aan dominante genderrollen binnen hun relatie, en wat zijn de sociale sancties wanneer men zich niet conformeert?

Door negatieve reacties van vrienden, familie of media worden stigma's geïnternaliseerd en dit heeft negatieve gevolgen voor de relatiekwaliteit (Frost & Meyer, 2009; Goldberg & Smith, 2011). Niet alle geïnterviewden ondervinden steun van familie, wel hebben de meesten een ondersteunende vriendengroep. Een sociaal netwerk dat de relatie aanmoedigt is letterlijk van levensbelang. De suïcidecijfers bij Vlaamse jongvolwassen trans personen liggen schrikwekkend hoog (Seynaeve, Missiaen, Portzky, Dumon & Motmans, 2016). Één van de belangrijkste factoren die impact heeft op het welzijn van transgender personen is het beschikken over stabiele partnerrelaties en een ondersteunend sociaal netwerk (Alegria, 2010). Participanten die kunnen rekenen op hun partner of goede vrienden stelden zich tijdens de gesprekken assertiever en zelfbewuster op.

Verder is de mate waarin genderrollen een belangrijke rol speelden tijdens de opvoeding ook bepalend voor de relaties die de bevraagde trans personen aangaan. Volgens Iantaffi en Bockting (2011) adopteren de meeste trans personen een levensstijl die seksueel legitiem is, waardoor

heteronormativiteit en dichotome genderovertuigingen binnen een relationele context gereproduceerd worden. De resultaten van dit onderzoek tonen eerder het tegenovergestelde. De geïnterviewde trans personen hebben het gevoel dat hun relatie soms wordt gedevalueerd door hetero- en gendernormatieve modellen (Goldberg, 2013). Dit belet hen echter niet om huishoudelijke taken gelijk te verdelen op basis van interesse en niet op basis van genderrolverwachtingen.

Alle respondenten verwerpen duale genderrolverwachtingen en houden er een feministisch gedachtengoed op na. Kledij en eigenschappen worden niet aan een bepaald geslacht verbonden. Wel ging elk van hen aan het begin van de transitie zich overdreven spiegelen aan de gewenste gender en ging men zich daarnaast buitenshuis ook wat meer conformeren aan genderrolverwachtingen zodat men niet werd lastig gevallen. Door negatieve ervaringen met heteronormatieve en genderbinaire machtsmechanismen begint men gedurende de transitie te reflecteren over de eigen identiteit, waardoor maatschappelijke 'waarheden' kritisch opnieuw geëvalueerd worden. Bij de jonge trans populatie ligt de kracht en misschien ook wel de verantwoordelijkheid om heersende normen in vraag te stellen. De literatuur gaf ook al aan dat hun succesverhalen potentieel subversief zijn (Ross, 1997).

Hoe en wanneer licht men de date partner in over de transidentiteit?

De *coming-out* wordt gepropageerd als onvermijdelijke stap tijdens het daten, maar levert heel wat stress en onzekerheid op voor alle participanten. De bevroegde doelgroep is jong en kinderloos in tegenstelling tot oudere trans personen die hun partner en kinderen moet vertellen over hun transidentiteit. Men zou er vanuit kunnen gaan dat jongvolwassen trans personen niets te verliezen hebben. Sommigen vermijden echter dates of publiekelijk geflirt uit schrik voor afwijzing of transfobisch geweld. Men vindt het belangrijk dat een toekomstige partner voorbij de gender van iemand kan kijken, maar men weet dat dit gezien de maatschappelijke genderverwachtingen moeilijk is. Sommigen vertellen een date partner dan ook niet onmiddellijk over hun trans zijn. Ze zijn bang dat dates al afhaken vooraleer ze de kans krijgen om hen te leren kennen los van het trans zijn. Anderen kiezen bewust om dit wel te zeggen omdat men geen tijd of moeite wil investeren in iemand die van meet af aan geen interesse toont in trans personen.

We moeten ons kritisch afvragen of het wel nodig is om uit de kast te komen. Moeten we niet evolueren naar een maatschappij waar mensen niet langer in hokjes geduwd worden en waar we mensen zien zoals ze zichzelf identificeren? Als we het op de keper beschouwen, dan hoeft een post-op of zelfs pre-op trans man of trans vrouw zich niet te outen. Het zijn vooral de druk en verwachtingen vanuit de maatschappij die het datingsproces bij trans personen vermoeilijkt. Omdat men de toekomstige partner niet wil bedriegen en ook omdat men het vaak nodig en aangenaam vindt om over het transgender thema te praten, vinden alle respondenten het nodig om de ander in te lichten. De meeste verkiezen een no-nonsense aanpak, waarbij het trans zijn als een persoonskenmerk voorgesteld wordt naast alle andere eigenschappen die hem/haar/die kenmerkt. Anderen wensen een serieus gesprek, maar beseffen dat dit voor een extra beladenheid zorgt tijdens het datingsproces.

2. Sterktes en beperkingen

Dit kwalitatief onderzoek kenmerkt zich in sterkte door de wetenschappelijke exploratie naar een structureel onderbelicht thema: date- en relatietevredenheid bij trans personen tijdens of na hun transitie. Er wordt gepoogd om het authentiek verhaal van elke respondent weer te geven. Het onderzoek gaat in de diepte, waardoor een grote diversiteit aan ervaringen en een aanzienlijke heterogeniteit aan identiteiten zichtbaar wordt. Datasaturatie werd zoals voorspeld niet bereikt, maar was ook niet de opzet. De absurditeit van een heteronormatieve geloof in een stabiele binaire genderopdeling kunnen weerleggen aan de hand van concrete ervaringen creëert op zich de grootste maatschappelijke meerwaarde.

Een bijkomstige sterkte is de overvloed aan positieve ervaringen die een ander licht doen werpen op eerder trans onderzoek. Het biedt ruimte om naast onderzoeksobject ook als onderzoekssubject de eigen *agency* terug te claimen. De positieve verhalen kunnen inspirerend werken en geven weer dat er openheid groeit om met een trans persoon te daten. De beste indicator om echte inclusie en acceptatie te meten, blijft het aantal mensen dat een relatie overweegt met een trans persoon. Dergelijke succesverhalen moeten aangewend worden om transgerelateerde problematieken te verlichten, zonder deze te willen miskennen.

Mensen konden vrijwillig deelnemen en de onderzoekspopulatie werd grotendeels uitgebreid door een sneeuwbaaleffect methode, waardoor *bias* onvermijdelijk is. Rekening houdende met het feit dat niet alle trans personen vrijuit willen of kunnen praten over relaties en seksualiteit, mag er worden vanuit gegaan dat vooral zelfbewuste trans personen zich aanboden. Dat sommige initieel geïnteresseerden later afhaakten omdat men het te moeilijk vond om te praten over seksualiteit en relaties bevestigt dit vermoeden. Verder is de doelgroep relatief jong en bijgevolg misschien minder ervaren in relatievorming. Dat de onderzoekspopulatie bestond uit mensen met verschillende leeftijden en opleidingsniveaus is dan weer een bijkomstige sterkte.

Er werden slechts twaalf personen bevroegd, waardoor resultaten niet representatief zijn voor de gehele Vlaamse trans populatie. Om tot een holistisch beeld te komen moet de omgeving bevroegd worden, beginnende met de (date) partner(s). Om het onderzoek werkbaar te houden werden zij bewust geëxcludeerd. De rol die familie en vrienden spelen in het liefdesleven van trans personen valt echter niet te onderschatten. Door contextuele externe verwachtingen met betrekking tot genderexpressie en gezinsvorming sijn heteronormativiteit en genderbinariteit in het datingsproces.

Oudere trans personen kunnen het mogelijks moeilijker vinden om te daten via sociale media en datingsapps. Alle participanten waren jongvolwassen en beschikten over een *online* netwerk en toegankelijk internet. Verder waren de deelnemers allemaal blank en Vlaams, dus de resultaten kunnen variëren voor trans personen met een migratie achtergrond, vooral gezien de complexiteit van elkaar kruisende gemarginaliseerde identiteiten. Verder onderzoek is nodig om de trans partneringervaring van diegene met extra intersectionele posities te beschrijven.

Er werd pas op het einde van het interview verteld dat het peilt naar de invloed van heteronormativiteit en genderbinariteit om sociaal wenselijk gedrag te vermijden. Desondanks zijn mensen in tegenstelling tot kwantitatief onderzoek bij kwalitatief onderzoek eerder geneigd om sociaal wenselijk te antwoorden. Een sterkte van dit onderzoek was het blijvend confronteren met

de eigen uitspraken. Het is opvallend hoe volhardend de meesten heteronormatieve en genderbinaire aannames meden. Dit geeft aan dat men andere paden tracht te bewandelen. Dit is een mooie doch vrij onverwachte uitkomst, aangezien trans personen zich initieel schikken naar het genderbinaire discours door een transitie van man naar vrouw of omgekeerd aan te gaan.

3. Aanbevelingen voor verder onderzoek en opvolging

Dit onderzoek bouwt reeds verder op een recent Vlaams onderzoek naar partners en kinderen van trans personen in een gezinscontext. Waar de laatste focust op een omgeving die onwetend was over de transidentiteit en mee-evolveerde in het transproces, focust dit onderzoek op de ervaringen van de trans personen zelf met (date) partners die bewust kiezen voor een date of relatie met hen. Koppel interviews of interviews met de (date) partners zouden een logisch vervolgonderzoek vormen. Nu werd er enkel gepeild naar de beleving van de trans persoon zelf, waardoor slechts een eenzijdige kijk op de relatie bekomen werd.

Het zou daarnaast een absolute meerwaarde zijn om ook gendervariante personen te bevragen die zichzelf bijvoorbeeld als nonbinair, travestiet of *queer* identificeren. Uit de literatuurstudie blijkt dat zij een onderbevraagde groep blijven binnen wetenschappelijk onderzoek. Recent vervolgonderzoek naar het leven als transgender persoon in België toont aan dat 25,6% van de participanten zichzelf als gendervariant identificeert (Motmans, Wyverkens & Defreyne, 2017). Zij plaatsen zichzelf resoluut buiten de genderbinaire en heteronormatieve bestaansorde en vormen dan ook een kritische onderzoekspopulatie ten aanzien van seksualiteit- of gendergerelateerde machtsdynamieken.

Verder blijkt uit dit onderzoek dat sociale media en datingsapps de belangrijkste datingspool vormen. De meeste jongvolwassen trans mannen en trans vrouwen vinden *online* dating een aangename vorm van escapisme uit de *offline* realiteit. Multimedia winnen alsmaar meer aan terrein en trekken vooral jongvolwassenen aan. Trans jongeren komen op die manier laagdrempelig en snel in contact met de juiste open-minded mensen. Verdere uitdieping 2.0-gewijs naar *online* date-ervaringen en mogelijkheden tot *online* ontmoetingsplekken lijkt relevant.

Tot slot zou onderzoek moeten gedeeld worden met relatietherapeuten en psychologen die trans zorg voorzien, daar een relatie één van de meest beschermende factoren is. Jongeren weten op een gemiddelde leeftijd van 12,7 jaar dat ze trans zijn. De jonge transpopulatie gaat in vergelijking met de oudere generatie sneller leven volgens de gewenste genderidentiteit. Waar de gemiddelde leeftijd voor een coming-out in 2007 op 30 jaar lag, ligt deze nu op 17,5 jaar (Motmans, Wyverkens & Defreyne, 2017). Ook in dit masterproefonderzoek outte de participanten zich op jonge leeftijd. De positieve beeldvorming en beter georganiseerde trans zorg speelden hier met grote waarschijnlijkheid een rol in. Onderzoek toonde aan dat het psychosociaal welzijn stijgt wanneer men openlijk kan leven zoals men zich voelt. Dat jongeren sneller hun *coming-out* doen is dus positief, maar niet zonder nieuwe uitdagingen. Transfobie en pesterijen manifesteren zich het meest in het basis onderwijs en secundair onderwijs. Vorming en preventie in scholen en het uitbouwen van een krachtig gezinsnetwerk zijn nodig om de soms kwetsbare jonge transpopulatie te ondersteunen.

Conclusie

Dit onderzoek had de bedoeling om de date- en relatie-ervaringen van trans jongvolwassenen in kaart te brengen. De impact van het trans zijn op dates en relaties werd besproken in een context waar seksuele en genderdiversiteit aan terrein winnen, maar waar tegelijkertijd heteronormativiteit en binaire genderopvattingen alom vertegenwoordigd zijn. We leerden dat transgender jongeren en hun (date) partners normatieve seksuele scripts uitdagen, maar deze ook aanwenden om hun identiteit te affirmeren en hun relaties begrijpelijker te maken voor anderen. Op basis van de toenemende gender en seksuele vrijheid, zullen er in de toekomst met grote waarschijnlijkheid meer relaties ontstaan tussen cis- en transgender personen. Dit leidt echter niet automatisch tot meer acceptatie van deze relaties. Vele trans personen zijn nog steeds onderhevig aan datinggeweld, afwijzing en seksueel overschrijdend gedrag, wat voorkomt uit enge heteronormatieve en genderbinaire opvattingen.

Iemand vinden voor een seksuele date blijkt vele malen makkelijker te zijn dan het vinden van een liefdespartner. Dit gegeven toont aan dat een aanzienlijke groep zich openstelt voor trans personen, maar dat potentiële partners schrik hebben voor reacties uit de omgeving en bijgevolg niet naar buiten willen treden met die relatie. Initieel geïnteresseerden verbreken snel het contact, omdat men bang is voor het associatief stigma en de veronderstelde moeilijkheden die een relatie met een trans persoon met zich kan meebrengen.

Niet alleen de invloed van buitenaf maar ook de eigen genderdysfore gevoelens en onzekerheden zorgen voor extra isolement. Het opbouwen van een stabiele relatie en een ondersteunende omgeving blijkt cruciaal om dat isolement te doorbreken. De vrijgezelle trans personen hadden een opvallend negatiever zelfbeeld, daar waar gekoppelde trans personen een zelfbewustere indruk maakten. De vele ervaringen met afwijzing leiden mogelijks tot extra voorzichtigheid en resulteren in een verhoogde kwetsbaarheid. Jongvolwassen trans mannen en trans vrouwen vormen aldus een risicogroep, maar dit onderzoek wees uit dat jongvolwassen trans personen evengoed als cis jongvolwassenen *online* en *offline* experimenteren met dates en relaties en vaak ook succesverhalen kunnen aanbrengen. Zo liggen de gelukscores bij de gekoppelde trans personen erg hoog. De belangrijkste meerwaarde van dit onderzoek is dan ook om getuige te mogen zijn van de enorme liefde die de partners voor elkaar hebben en hun optimisme en veerkracht om een aantal uitdagingen zoals seksueel stigma, familie-afwijzing, gezondheids- en lichamelijke complicaties en economische marginalisatie te overwinnen.

Bronnenlijst

Alegria, C. A. (2010). Relationship challenges and relationship maintenance activities following disclosure of transsexualism. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 17(10), 909-916.

Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., de Goede, M., Julsing, M., Peters, V., & van der Velden, T. (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten.

Belawski, S. E., & Sojka, C. J. (2014). Intimate relationships. In L. Erickson-Schroth (Eds.), *Trans bodies, trans selves, A resource for the transgender community* (pp. 335-354). New York: Oxford University Press.

Benjamin, H. (1966). *The transsexual phenomenon*. New York: The Julian Press, Inc. publishers.

Bibby, R. (2007). *Racial intermarriage: Canada and the US*. Press Release. Laatst geconsulteerd op 19 september 2018 van: http://www.reginaldbibby.com/images/PC_9_RACIAL_INTERMARRIAGE_AUG2907.pdf.

Blair, K. L., & Holmberg, D. (2008). Perceived social network support and wellbeing in same-sex versus mixed-sex romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(5), 769-791.

Blair, K. L., & Hostin, R. A. (2018). Transgender exclusion from the world of dating: Patterns of acceptance and rejection of hypothetical trans dating partners as a function of sexual and gender identity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 1-22.

Bockting, W. O., Benner, A., & Coleman, E. (2009). Gay and bisexual identity development among female-to-male transsexuals in North America: Emergence of a transgender sexuality. *Archives of Sexual Behavior*, 38, 688-701.

Bockting, W. O., Robinson, B. E., & Rosser, B. R. S. (1998). Transgender HIV prevention: A qualitative needs assessment. *AIDS care*, 10(4), 505-525.

Borghs, P. (2015). *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*. Antwerpen: 't Verschil.

Brennan, J., Kuhns, L. M., Johnson, A. K., Belzer, M., Wilson, E. C., & Garofalo, R. (2012). Syndemic theory and HIV-related risk among young transgender women: The role of multiple, co-occurring health problems and social marginalization. *American Journal of Public Health*, 102(9), 1751-1751.

Brown, N. R. (2009). "I'm in transition too": Sexual identity renegotiation in sexual-minority women's relationships with transsexual men. *International Journal of Sexual Health*, 21(1), 61-77.

Brown, N. R. (2010). The sexual relationships of sexual minority women partnered with trans men: A qualitative study. *Archives of Sexual Behavior*, 39(2), 561-572.

Butler, J. (1990). *Gender trouble*. New York: Routledge.

Butler, J. (1999). Bodily inscriptions, performative subversions. In: J. Price & M. Shildrick (Eds.), *Feminist Theory and the Body. A Reader* (pp. 416-422). New York: Routledge.

Califia, P. (1997). *Sex changes: The politics of transgenderism*. New Jersey: Cleis Press.

Carter, K. J. (2006). The best interest test and child custody: Why transgender should not be a factor in custody determinations (note). *Health Matrix*, 16(1), 209-236.

Chu, Y. (2018). *Tinder and sexual minorities: A study of non-heterosexual women and transgender individuals' user experience on Tinder*. (thesis). Laatst geconsulteerd op 19 september 2018 van: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1242006&dswid=1517>.

Church, H. A., O'Shea, D., & Lucey, J. V. (2014). Parent-child relationships in gender identity disorder. *Irish Journal of Medical Science*, 183(2), 277-281.

Cole, S. S., Deny, D., Evan Eyler, E. A., & Samons, S. L. (2000). Issues of transgender. In L. T. Szuchman & R. Muscarelle (Eds.), *psychological perspectives on human sexuality* (pp. 149-196). New York: John Wiley & Sons Inc.

Constantinides, D. M. (2012). *Intersections of gender and intimacy in the lives of transgender people with non-binary gender identities*. (dissertation). Laatst geconsulteerd op 20 september 2018 van: <https://search.proquest.com/openview/cc92da0492aa20e1839024a4ec28f4b0/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>.

Coontz, S. (2006). *Marriage, A history: How love conquered marriage*. New York: Penguin.

Cops, D., Pleysier, S., Put, J., & De Boeck, A. (2016). *Divers jong. Over diversiteit bij en tussen jongeren in Vlaanderen*. Leuven: Acco.

Crenshaw, K. (1991). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics and violence against women of color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241-1299.

Dank, M., Lachman, P., Zweig, J. M., & Yahner, J. (2014). Dating violence experiences of lesbian, gay, bisexual, and transgender youth. *Journal of youth and adolescence*, 43(5), 846-857.

Dargie, E., Blair, K. L., Pukall, C. F., & Coyle, S. M. (2014). Somewhere under the rainbow: Exploring the identities and experiences of trans persons. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 23(2), 60-74.

Davis, K. (2008). Intersectionality as buzzword: A sociology of science perspective on what makes a feminist theory successful. *Feminist Theory*, 9(1), 67-85.

Davis, S. (2006). *Mental health differences between female-to-male transgender/gender variant people receiving testosterone treatment compared to untreated*. San Francisco: San Francisco State University.

De Beauvoir, S. (1949). *Le deuxième sexe*. Paris: Gallimard.

De Cuypere, G., T'Sjoen, G., Beertens, R., Selvaggi, G., De Sutter, P., Hoebeke, P., Monstrey, S., Vansteenwegen, A., & Rubens, R. (2007). Sexual and physical health after sex reassignment surgery. *Archives of Sexual Behavior*, 34(6), 679-690.

De Sutter, P. (2014). Transparentaliteit génétique ou biologique: rêve ou réalité? In L. Héroult (Eds.), *La Parenté transgenre* (pp. 107-116). Aix-en-Provence: Presses universitaires de provence.

Dewaele, A., Vincke, J., Cox, N., & Dhaenens, F. (2009). *Het discours van jongeren over man-vrouw rolpatronen en holebiseksualiteit. Over Flexen, players en metroseksuelen*. Antwerpen/Hasselt: Steunpunt Gelijkekansenbeleid-consortium UA en UHasselt.

Diamond, L. M., & Butterworth, M. (2008). Questioning gender and sexual identity: Dynamic links over time. *Sex roles*, 59(5-6), 365-376.

Dierckx, M., Meier, P., & Motmans, J. (2017). "Beyond the box": A comprehensive study of sexist, homophobic, and transphobic attitudes among the Belgian population. *Digest. Journal of Diversity and Gender Studies*, 4(1), 5-34.

Dierckx, M., Motmans, J., Mortelmans, D., & T'sjoen, G. (2016). Families in transition: A literature review. *International review of psychiatry*, 28(1), 36-43.

Doorduyn, T., & Van Berlo, W. (2012). *Een dubbel gevoel*. Utrecht: Rutgers WPF.

Ekins, R. (2005). Science, politics and clinical intervention: Harry Benjamin, transsexualism and the problem of heteronormativity. *Sexualities*, 8(3), 306-328.

Erich, S., Tittsworth, J., Dykes, J., & Cabuses, C. (2008). Family relationships and their correlations with transsexual well-being. *Journal of GLBT Family Studies*, 4(4), 419-432.

European Union Agency for Fundamental Rights. (2014). Being trans in the European Union. Comparative analysis of EU LGBT survey data. Luxembourg: FRA European Union Agency for Fundamental Rights. Laatst geconsulteerd op 12 oktober 2018 van: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/being-trans-eu-comparative-analysis-eu-lgbt-survey-data>.

Fisk, N. M. (1973). Gender dysphoria syndrome (the how, what and why of a disease). In D. Laub & P. Gandy (Eds.), *Proceedings of the second interdisciplinary symposium on gender dysphoria syndrome* (pp. 7-14). Stanford, CA: University Medical Center.

Fleming, M., MacGowan, B. R., & Salt, P. (1984). Female-to-male transsexualism and sex roles: Self and spouse ratings on the PAQ. *Archives of Sexual Behavior*, 13, 51-57.

Flynn, T. (2006). The ties that (don't) bind: Transgender family law and the unmaking of families. In P. Currah, R. M. Juang & S. P. Minter (Eds.), *Transgender rights* (pp. 32-50). Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Fraser, L. (2009). Psychotherapy in the world professional association for transgender health's standards of care: Background and recommendations. *International Journal of Transgenderism, 11*, 110.
- Frost, D. M., & Meier, I. H. (2009). Internalized homophobia and relationship quality among lesbians, gay men, and bisexuals. *Journal of Counseling Psychology, 56*(1), 97-109.
- Gamarel, K. E., Reisner, S. L., Laurenceau, J. P., Nemoto, T., & Operario, D. (2014). Gender minority stress, mental health, and relationship quality: A dyadic investigation of transgender women and their cisgender male partners. *Journal of Family Psychology, 28*(4), 437.
- Gamarel, K. E., Reisner, S. L., Parsons, J. T., & Golub, S. A. (2012). Association between socioeconomic position discrimination and psychological distress: Findings from a community-based sample of gay and bisexual men in New York City. *American Journal of Public Health, 102*(1), 2094-2101.
- Geoffrion, K. (2013). Ghanaian youth and festive transvestism. *Culture, Health and Sexuality, 15*, 48-61.
- Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. New York: Simon & Schuster Inc.
- Goldberg, A. E. (2013). "Doing" and "undoing" gender: The meaning and division of housework in same-sex couples. *Journal of Family Theory & Review, 5*(2), 85-104.
- Goldberg, A. E., & Smith, J. Z. (2011). Stigma, social context, and mental health: Lesbian and gay couples across the transition to adoptive parenthood. *Journal of Counseling Psychology, 58*(1), 139-150.
- Gordon, A. R., & Meyer, I. H. (2007). Gender nonconformity as a target of prejudice, discrimination, and violence against LGB individuals. *LGBT Health Res, 3*(3), 55-71.
- Green, E. (2005). Debating trans inclusion in the feminist movement: A trans-positive analysis. *Journal of Lesbian Studies, 10*(1-2), 231-248.
- Gurman, A. (2008). A framework for the comparative study of couple therapy. In A. Gurman (Eds.), *Clinical Handbook of Couple Therapy* (pp. 1-26). New York: Guilford Press.
- Haines, B. A., Ajayi, A. A., & Boyd, H. (2014). Making trans parents visible: Intersectionality of trans and parenting identities. *Feminism & Psychology, 24*(2), 238-247.
- Halberstam, J. (1998). *Female Masculinity*. Durham: Duke University Press.
- Harvey, K. (2008). *The other side of Metamorphosis: An exemploratory study of how partners of transsexuals experience transition* (Master's thesis). Voor het laatst geconsulteerd op 12 september 2018 van: <https://ir.library.illinoisstate.edu/mts/4>.
- Herek, G. M. (2007). Confronting sexual stigma and prejudice: Theory and practice. *Journal of Social Issues, 63*(4), 905-925.

- Herek, G. M., Chopp, R., & Strohl, D. (2007). Sexual stigma: Putting sexual minority health issues in context. In I. H. Meyer & M. Northridge (Eds.), *The health of sexual minorities: Public health perspectives on lesbian, gay, bisexual, and transgender populations* (pp. 171- 208). New York: Springer.
- Herek, G. M., Cogan, J. C., Gillis, J. R., & Glunt, E. K. (1998). Correlates of internalized homophobia in a community sample of lesbians and gay men. *Journal Gay and Lesbian Medical Association, 2*, 17-26.
- Hines, S. (2006). Intimate transitions: Transgender practices of partnering and parenting. *Sociology, 40*(2), 353-371.
- Hirschfeld, M. (1923). Die intersexuelle konstitution. *Jahrbuch für sexuelle zwischenstufen, 23*, 3-27.
- Horn, S. (2007). Adolescents' acceptance of same-sex peers based on sexual orientation and gender expression. *Journal of Youth and Adolescence, 36*(3), 363-371.
- Horn, S. S., Kosciw, J. G., & Russell, S. T. (2009). Special issue introduction: New research on lesbian, gay, bisexual, and transgender youth: Studying lives in context. *Youth Adolescence, 38*, 863-866.
- Hossain, A. (2017). The paradox of recognition: Hijra, third gender and sexual rights in Bangladesh. *Culture, Health and Sexuality, 19*(2), 1418-1431.
- Huxley, P. J., Kenna, J. C., & Brandon, S. B. (1981). Partnership in transsexualism. Part I. paired and nonpaired groups. *Archives of sexual behavior, 10*(2), 133-141.
- Iantaffi, A., & Bockting, W. O. (2011). Views from both sides of the bridge? Gender, sexual legitimacy and transgender people's experiences of relationships. *Culture, Health & Sexuality, 13*(03), 355-370.
- Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (2018, 20 november). *Cijfers bevestigen: nieuwe transwet maakt officiële geslachtswijziging veel toegankelijker*. (persbericht). Laatst geconsulteerd op 30 november 2018 van: https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/pb_20181120.pdf.
- Israel, G. E. (2015). Trans love. *Journal of GLBT Family Studies, 1*(1), 53-67.
- James, S. E., Herman, J. L., Rankin, S. Keisling, M., Mottet, L., & Ana, M. (2016). *The report of the 2015 U.S. transgender survey*. Washington, DC: National Center for Transgender Equality.
- Johnson, K., Vilceanu, M. O., & Pontes, M. C. (2017). Use of online dating websites and dating apps: Findings and implications for LGB populations. *Journal of Marketing Development and Competitiveness, 11*(3), 60-66.
- Keo, R., & Meier, S. C. (2011). Experiences of romantic partners who remain with a transgender man (FTM) throughout transition. In S. C. Meier, *Sexual orientations, health, and behaviors in the transgender community*. Symposium presented at the Annual Meeting of the Society for the Scientific Study of Sexuality. Houston: TX.

- King, D. (1996). Gender blending: medical perspectives and technology. In R. Ekins & D. King (Eds.), *Blending genders. Social aspects of cross-dressing and sex-changing* (pp. 81-82). New York: Routledge.
- Kins, E., Hoebeke, P., Heylens, G., Rubens, R., & De Cuypere, G. (2008). The Female-to-Male Transsexual and His Female Partner Versus the Traditional Couple: a Comparison. *Journal of Sex & Marital Therapy, 34*, 429-438.
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. R., & Martin, C. E. (2003). Sexual behavior in the human male. *American Journal of Public Health, 93*(6), 894-898.
- Kitamura, M. E. (2005). Once a Woman, Always a Man? What Happens to the Children of Transsexual Marriages and Divorces? The Effects of a Transsexual Marriage on Child Custody and Support Proceedings. *Whittier Journal of Child & Family Advocacy, 5*(1), 227-240.
- Kosenko, K. A. (2011). Contextual influences on sexual risk-taking in the transgender community. *Journal of Sex Research, 48*(2-3), 285-296.
- Kuper, L. E., Nussbaum, R., & Mustanski, B. (2012). Exploring the diversity of gender and sexual orientation identities in an online sample of transgender individuals. *Journal of sex research, 49*(2-3), 244-254.
- Lev, A. I. (2004). *Transgender emergence: therapeutic guidelines for working with gender-variant people and their families*. New York: Haworth Press.
- Lewins, F. (2002). Explaining stable partnership among FTMs and MTFs: A significant difference? *Journal of Sociology, 38*(1), 76-88.
- Lorber, J., & Moore, L. J. (2007). *Gendered bodies: Feminist perspectives*. Los Angeles: Roxbury Publishing Company.
- Lutz, H. (2014). *Intersectionality's (brilliant) career-how to understand the attraction of the concept*. Frankfurt: Universitätsbibliothek Johann Christian Senckenberg.
- Mancini, E. (2010). *Magnus Hirschfeld and the quest for sexual freedom: A history of the first international sexual freedom movement*. New York: Springer.
- Martin-Storey, A. (2015). Prevalence of dating violence among sexual minority youth: Variation across gender, sexual minority identity and gender of sexual partners. *Journal of Youth and Adolescence, 44*(1), 211-224.
- Martin, A. D., & Hetrick, E. S. (1988). The stigmatization of the gay and lesbian adolescent. *Journal of Homosexuality, 15*(1-2), 163-183.
- Meier, S. C., Sharp, C., Michonski, J., Babcock, J. C., & Fitzgerald, K. (2013). Romantic relationships of female-to-male trans men: A descriptive study. *International Journal of Transgenderism, 14*, 75-85.
- Melendez, R. M., & Pinto, R. (2007). 'It's really a hard life': Love, gender and HIV risk among male-to-female transgender persons. *Culture, Health and Sexuality, 9*, 233-245.

- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), 674-697.
- Meyerowitz, J. (2002). *How sex changed: A history of transsexuality in the United States*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Motmans, J. (2006). *De transgenderbeweging in Vlaanderen en Brussel in kaart gebracht: organisatiekenmerken, netwerken en strijdpunten*. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- Motmans, J. (2009). De intrede van 'trans' in genderstudies en sociale bewegingen. *Verslagen van het Centrum voor Genderstudies Ugent*, 18, 39-58.
- Motmans, J. (2010). *Being transgender in Belgium. Mapping the social and legal situation of transgender people*. Brussels: Institute for the equality of women and men.
- Motmans, J., Wyverkens, E., & Defreyne, J. (2017). *Leven als transgender persoon in België. Tien jaar later*. Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen.
- Motmans, J., Meier, P., & T'Sjoen, G. (2013). *Geweld op basis van transgenderisme*. Eerste tussentijdse rapport. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- Motmans, J., Ponnet, K., & De Cuypere, G. (2014). Sociodemographic characteristics of trans persons in Belgium: A secondary data analysis of medical, state, and social data. *Archives of Sexual Behavior*, 44(5), 1289-1299.
- Motmans, J., T'Sjoen, G., & Meier, P. (2011). *De levenskwaliteit van transgender personen in Vlaanderen*. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- Nadal, K. L., Skolnik, A., & Wong, Y. (2012). Interpersonal and systemic microaggressions toward transgender people: Implications for counseling. *Journal of LGBT Issues in Counseling*, 6(1), 55-82.
- Nisar, M. A. (2018). (Un) Becoming a Man: Legal Consciousness of the Third Gender Category in Pakistan. *Gender & Society*, 32(1), 59-81.
- Otis, M. D., Rostosky, S. S., Riggle, E., & Hamrin, R. (2006). Stress and relationships quality in same-sex couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(1), 89-99.
- Pfeffer, C. (2008). Bodies in relation – bodies in transition: lesbian partners of trans men and body image. *Journal of Lesbian Studies*, 12, 325-345.
- Pulice-Farrow, L., Brown, T. D., & Galupo, M. P. (2017). Transgender microaggressions in the context of romantic relationships. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 4(3), 362-373.
- Randall, A. K., & Bondemann, G. (2009). The role of stress on close relationships and marital satisfaction. *Clinical Psychological Review*, 29(2), 105-115.
- Rich, A. (1983). Blood, bread and poetry: The location of the poet. *The Massachusetts Review*, 24(3), 521-540.

- Riggs, D. W., von Dausa, H., & Power, J. (2015). The family and romantic relationships of trans and gender diverse Australians: An exploratory survey. *Sexual and Relationship Therapy, 30*(2), 243-255.
- Ritchie, J., Lewis, J., Nicholls, C. M., & Ormston, R. (2013). *Qualitative research practice: A guide for social science students and researchers*. London: Sage.
- Roose, H., & Meuleman, B. (2014). *Methodologie van de sociale wetenschappen. Een inleiding*. Gent: Academia Press.
- Ross, C. (1997). Redefinitions of abjection in contemporary performances of the female body. *RES: Anthropology and Aesthetics, 31*(1), 149-156.
- Rosser, B. R. S., oakes, J. M., Bockting, W. O., & Miner, M. (2007). Capturing the social demographics of hidden sexual minorities: An internet study of transgender population in the United States. *Sexuality Research and Social Policy, 4*(2), 50-64.
- Rubin, H. S. (1998). Phenomenology as method in trans studies. *GLQ: A journal of lesbian and gay studies. The Transgender Issue, 4*, 263-281.
- Russell, S. T. (2005). Beyond risk: resilience in the lives of sexual minority youth. *Journal of Gay and Lesbian Issues in Education, 2*(3), 5-18.
- Ryan, C., Huebner, D., Diaz, R. M., & Sanchez, J. (2009). Family rejection as a predictor of negative health outcomes in white and latino lesbian, gay, an bisexual young adults. *Pediatrics, 123*, 346-352.
- Sales, J. (1995). Children of a transsexual father: a successful intervention. *European Child and Adolescent Psychiatry, 4*, 136-139.
- Samons, S. (2009). Can this marriage be saved? Addressing male-to-female transgender issues in couples therapy. *Sexual and Relationship Therapy, 24*(2), 152-162.
- Sanger, T. (2008). Trans governmentality: The production and regulation of gendered subjectivities. *Journal of Gender Studies, 17*, 41-53.
- Savin-Williams, R. C. (2005). *The new gay teenager*. Cambridge: Harvard University Press.
- Schilt, K., & Westbrook, L. (2009). Doing gender, doing heteronormativity "gender normals," transgender people, and the social maintenance of heterosexuality. *Gender & Society, 23*(4), 440-464.
- Serano, J. (2007). *Whipping girl: A transsexual woman on sexism and the scapegoating of femininity*. Emmerlyville: Seal Press.
- Seynaeve, H., Missiaen, J., Portzky, G., Dumon, E., & Motmans, J. (2016). Onderzoek naar het psychisch welzijn van Vlaamse holebi's en/of transgenderpersonen. Risico- en beschermende factoren in kaart gebracht voor lifetimeprevalentie van suïcidepogingen. (masterproef). Laatst geconsulteerd op 27 november 2018 van: https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/273/008/RUG01-002273008_2016_0001_AC.pdf

- Shively, M. G., & De Cecco, J.P. (2014). Components of sexual identity. *Journal of Homosexuality*, 3(1), 41-48.
- Steiner, B., & Bernstein, S. M. (1981). Female-to-male transsexuals and their partners. *Canadian Journal of Psychiatry*, 26, 178-182.
- Transgender Infopunt. (2018). *Genderdysforie*. Laatst geconsulteerd op 30 november 2018 van: <http://transgenderinfo.be/m/zorg/genderdysforie/>
- Transgender Infopunt. (2018). *Concepten*. Laatst geconsulteerd op 30 november 2018 van: <http://transgenderinfo.be/m/identiteit/sekse-en-gender/>
- Transgender Infopunt. (2018). *Partnerzorg*. Laatst geconsulteerd op 10 november 2018 van: <http://transgenderinfo.be/m/zorg/partnerzorg/>
- Turner, V. (1969). *Structure and anti-structure*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Van Caenegem, E., Wierckx, K., Elaut, E., Buysse, A., Dewaele, A., Van Nieuwerburgh, F., & T'Sjoen, G. (2015). Prevalence of gender nonconformity in Flanders, Belgium. *Archives of sexual behavior*, 44(5), 1281-1287.
- Villa, P. I. (2011). Embodiment is always more: Intersectionality, subjection and the body. In H. Lutz, M. T. H. Vivar, & L. Supik (Eds.), *Framing intersectionality: debates on a multi-faceted concept in gender studies* (pp. 171-186). Farnham: Ashgate.
- West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing gender. *Gender & society*, 1(2), 125-151.
- Weyers, S., Elaut, E., De Sutter, P., Gerris, J., T'sjoen, G., Heylens, G., & Verstraelen, H. (2009). Long-term assessment of the physical, mental, and sexual health among transsexual women. *The journal of sexual medicine*, 6(3), 752-760.
- White T., & Ettner R. (2007). Adaptation and adjustment in children of transsexual parents. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 16(4), 215-221.
- Wierckx, K., Mueller, S., Weyers, S., Van Caenegem, E., Roef, G., Heylens, G., & T'sjoen, G. (2012). Long-term evaluation of cross-sex hormone treatment in transsexual persons. *The journal of sexual medicine*, 9(10), 2641-2651.
- Zamboni, B. D. (2006). Therapeutic considerations in working with the family, friends and partners of transgendered individuals. *The Family Journal*, 14(2), 174-179.

Bijlagen

Bijlage 1: vragenlijst

INTRODUCTIE

- Voorstelling onderzoeker en opleiding + situering onderzoek
- Kennismaking met respondent (aanspreekvorm, leeftijd, relatiestatus, opleidingsniveau)
- Toestemmingsformulier goedkeuren

INTERVIEW

1. Algemene onderzoeksvraag

In welke mate laten jongvolwassen trans mannen en trans vrouwen hun date- en relatie-ervaringen beïnvloeden door heteronormatieve en genderbinaire rolverwachtingen?

2. Vragen die pijlen naar de genderidentiteit en genderexpressie

2.1 Hoe identificeert u zichzelf? (transgender, intergender, genderfluïde, crossgender, travestiet, trans man/trans vrouw,...) ²

2.2 Hoe wordt u het liefst aangesproken? (hij, zij, die, hen,...)

2.3 Hoe toont u zichzelf aan de buitenwereld? Houdt u daarbij rekening met de binaire geslachtsrollen, m.a.w. schikt u zich naar de typische genderrolverwachtingen man/vrouw?

- Zo ja, wat is hier de reden voor?
- Zo nee, wat is hier de reden voor? Ondervindt u steun van uw omgeving of vormen zij eerder een uitdaging?

2.4 Geeft u/welke betekenis geeft u aan mannelijkheid of vrouwelijkheid? Wijkt dit volgens u af van de betekenis die de maatschappij eraan geeft? Kan u hier een voorbeeld van geven?

² *Mijn onderzoek richt zich enkel op trans mannen en trans vrouwen, en sluit andere gendervariante personen uit om het onderzoek werkbaar te houden. Toch bleek uit onderzoek van Iantaffi en Bockting (2011) dat de classificatie van het toch wel fluïde en multidimensionale begrip 'transgender' voor velen de lading niet volledig dekt. In hun online survey gaf 29,5% van de 1229 respondenten de optie 'anders' aan. De complexiteit van genderidentiteit toonde zich verder nog in een andere survey, waarbij 55,1% van de 292 respondenten aangaf genderqueer te zijn i.p.v. transgender (Kuper, Nussbaum & Mustanski, 2012). Om die reden hou ik graag alle opties open en laat ik de persoon in kwestie zelf kiezen over hoe hij/zij/die zichzelf identificeert.*

3. Vragen die pijlen naar de seksuele oriëntatie (verlangen / identiteit)

3.1 Tot wie voelt u zich momenteel aangetrokken? (hetero, holebi, panseksueel, queer, aseksueel,...)
Kunt u zichzelf situeren op de Kinsey-schaal?

3.2 Heeft u zich altijd aangetrokken gevoeld tot deze personen?

- Zo ja, gelooft u eerder in een continuüm of in een stabiele eenzijdige seksuele geaardheid?
- Zo nee, hoe komt dit volgens u? Is dit mee geëvolueerd met uw transidentiteit?

3.3 Heeft u het gevoel dat u momenteel uw seksuele geaardheid op alle mogelijke en wenselijke manieren kan beleven?

- Zo ja, hoe komt dat volgens u?
- Zo nee, hoe komt dit volgens u? Is dit in botsing of verenigbaar met uw transidentiteit?

3.4 Ervaart u druk door de dominante heteroseksualiteit (heteroseksuele matrix – Butler)? Kan u hier voorbeelden van geven?

4. Vragen die pijlen naar vorige relaties en seksuele/intieme betrekkingen VOOR identificatie als trans (gedrag)

4.1 Heeft u vroeger (een) relatie (s) gehad voordat u zichzelf identificeerde als trans?

- Zo nee, hoe komt dit volgens u?
- Zo ja, met wie? Hoe verliep(en) die relatie(s)? Was u gelukkig? Had u het gevoel dat u zichzelf kon zijn? Wat hebt u hier uit geleerd over uzelf? Wat zorgde toen voor eventuele geluksmomenten en stressmomenten?

4.2 Werd u geconfronteerd met bepaalde uitdagingen?

- Zo ja, dewelke? Hielden deze verband met uw identiteit? Welke coping-strategieën hanteerde u toen? Kon hier open over gecommuniceerd worden?
- Zo nee, hoe komt dat volgens u?

4.3 Had de reden waarom het misliep tussen jullie iets te maken met uw transidentiteit?

5. Vragen die pijlen naar relaties en seksuele/intieme betrekkingen NA identificatie als trans (gedrag) (in of posttransitie)

5.1 heeft u relaties gehad na uw identificatie als trans?

- Zo ja, met welke persoon/personen? Hoe verliepen die relatie (s)? Welk soort relatie (s)? Was u gelukkig op dat moment? Had u het gevoel dat u zichzelf kon zijn? Werd u geconfronteerd met uitdagingen? Welke coping-strategieën hanteerde u toen? Kon hier open over gecommuniceerd worden? Had de reden waarom het misliep tussen jullie iets te maken met uw transidentiteit?
- Zo nee, wat is hier de reden voor?

5.2 Heeft u momenteel (een) relatie (s)?

- Zo ja, met welke persoon/personen? Hoe verloopt/verlopen die relatie (s)? Welk soort relatie (s) gaat u aan? Bent u gelukkig? Hebt u het gevoel dat u zichzelf kan zijn? Hebt u het gevoel een goede partner te kunnen zijn? Wat zorgt ervoor dat uw partner voor u een goede partner is?
- Zo nee, wat is hier de reden voor? (niet comfortabel genoeg voelen, niemand op het oog, geen behoefte aan, niemand vinden,...) naar 5.5 – 5.7

5.3 Is/was het gemakkelijk om een partner te vinden voor een liefdesrelatie als u dat wil?

- Zo ja, waarom denkt u dat? Is het ook gemakkelijk voor u persoonlijk om een liefdesrelatie te starten?
- Zo nee, aan wat ligt dit volgens u en wat zou dit dan kunnen vergemakkelijken?

5.4 Is/was het gemakkelijk om een partner te vinden voor een seksuele relatie als u dat wil?

- Zo ja, waarom denkt u dat? Is het ook gemakkelijk voor u persoonlijk om een seksuele relatie te starten?
- Zo nee, wat zou dit dan kunnen vergemakkelijken of wat houdt u hierin tegen?

5.5 Hoe gaat u om met uw eigen lichaam, expressie, identiteit en individuele seksualiteit?

5.6 Hoe staat u tegenover lichamelijke en/of intimiteit met iemand anders?

5.7 Staat u ervoor open om uzelf bloot te geven?

- Zo ja, wat is hier de reden voor? Onder welke voorwaarden? Betreft het een gedeeltelijke of volledige blootstelling? Wanneer lukt dat voor u? Kunt u zich ook emotioneel bloot geven? Ervaart u nog uitdagingen?
- Zo nee, wat is hier de reden voor?

5.8 Delen u en uw partner (s) dezelfde visie op een relatie?

- Zo ja, aan wat merk je dat? Is er sprake van een wederzijds respect en veiligheid? Wat bindt jullie? Wat zorgt ervoor dat het goed klikt?
- Zo nee, aan wat merk je dat? Zorgt dit voor problemen?

5.9 Kunnen u en uw partner (s) transparant communiceren over lichamelijke en identiteit?

- Zo ja, Is het een opgave voor u om hierover te praten? Wat doet dat met u?
- Zo nee, wat is hier de reden voor? Zou u dit graag anders zien?

5.10 Conformeert u zich aan de dominante binaire genderrollen binnen een relatie?

- Zo ja, wat is daar de reden voor? Voelt u zich goed in 1 bepaalde rol en wat draagt daar dan toe bij? Hebt u altijd al het gevoel gehad man/vrouw te zijn of manifesteert dit zich na de identificatie?
- Zo nee, wat is daar de reden voor? Ervaart u sancties als u zich hier niet aan houdt en door wie/hoe wordt je gesanctioneerd?

5.11 Voor transgender personen die in transitie zijn of transitie doorloopt hebben (hormonen, geslachtsoperaties, borstoperaties,...); verandert dit iets aan de manier waarop u een relatie aangaat of hebt?

- Zo ja, waaraan merkt u dat? Gaat seksualiteit en intimiteit nu beter voor u of ervaart u nog uitdagingen?

- Zo nee, wat is daar de reden voor?

5.13 Welke algemene uitdagingen of successen kent (de) u in uw relatie (s) of denkt u te zullen kennen? Wat maakt u gelukkig binnen een relatie?

5.14 kunt u aangeven op een schaal van 1 – 10 hoe gelukkig u bent binnen de huidige relatie (s)? Indien laag, wat heeft u nodig om u gelukkiger te voelen? Welke obstakels zou u liever zien verdwijnen?

5.15 relatietevredenheid heeft veel te maken met de manier waarop uzelf in het leven staat. Wat wilt u in het leven? Blijft u dromen over een ander leven? Blijft u lijdzaam wachten op betere tijden of onderneemt u actie stappen? Is er een gelijke verdeling van geven en nemen?

6. Vragen naar date ervaringen

6.1 Waarnaar bent u op zoek in een partner en hoe denkt u zelf een goede partner te kunnen zijn?

6.2 Waar denkt u een partner te vinden?

6.3 Als u iemand wel ziet zitten of omgekeerd, communiceert u dan openlijk over uw identiteit?

- Zo ja, wat is daar de reden voor? Wanneer, wat en hoe vertel je dat dan? Verloopt dit op een moment waarop u er klaar voor bent, of zou u dat liever op een andere manier doen? Wilt u onmiddellijke acceptatie of bent u bereid iemand tijd te geven om er aan te wennen? Ervaart u hier uitdagingen in?
- Zo nee, wat is daar de reden voor? Bent u ergens bang voor?

6.4 Hoe gedraagt u zich op een date? Conformeerde u zich aan de genderstereotypen (deur openhouden, man betaalt de rekening, vrouw laat zich niet kussen op de eerste date,...)

6.5 Gaat u specifiek op zoek naar andere transgender personen of zoekt u uw partner in een ontmoetingsorganisatie voor trans personen?

- Zo ja, wat is daar de reden voor? Hoe denkt u dat dit meestal in z'n werk gaat? Gebeurt dit ook vaak online? Zijn er specifieke dating-apps waar u weet van hebt? Zijn er genoeg kanalen om andere trans personen te leren kennen? Zou u willen dat het gemakkelijker/anders verloopt?
- Zo nee, wat is daar de reden voor?

TOT SLOT

- Uitvoerige bedanking + verwijzing naar TIP en andere transorganisaties

Bijlage 2: eerste rekruteringsbericht

I NEED YOUR HELP!

Ik ben Eline en ik volg de interuniversitaire masteropleiding Gender & Diversiteit. In kader van mijn stage bij het Transgender Infopunt en masterproef over date- en relatietevredenheid bij jonge trans personen, ben ik op zoek naar jongvolwassen (18-35j) trans mannen en trans vrouwen die momenteel in transitie zijn* (of post transitie) en met mij hierover in gesprek willen gaan. Het interview zou 1 tot max. 2 uur duren en kan afgenomen worden op een door jou gekozen plaats. Uiteraard wordt alles anoniem verwerkt. Heel concreet ben ik op zoek naar trans mannen/trans vrouwen die op dit moment 1. zoekende zijn naar een relatie, maar wel al relatie/date/seksualiteitservaringen hebben of 2. een beginnende relatie (-2j) startte na het identificeren als trans. Op wie je valt en hoeveel (date) partners je hebt doet er niet toe.

Ben je iemand die aan bovenstaand profiel voldoet, of ken je iemand die wil meewerken aan mijn onderzoek (juni-november) → contacteer me gerust via Facebook of mail: eevermeu.vermeulen@ugent.be

**Zich openlijk kleden als vrouw of man en/of hormonale behandeling en/of operatieve ingrepen ondergaan om de genderexpressie af te stemmen op de beleefde genderidentiteit.*

Bijlage 3: tweede rekruteringsbericht

**W
A
N
T
E
D**

**TRANSMAN/VROUW
(18-35 J.) MET DATE- OF
BEGINNENDE RELATIE-
ERVARINGEN**

MASTERPROEFONDERZOEK

ELINE VERMEULEN

- interview op jouw
gewenste plaats, max 1
uur**
- anonieme verwerking**

INTERESSE OF VRAGEN?
eeevermeu.vermeulen@ugent.be of via
Facebook.

Bijlage 4: toestemmingsformulier

TOESTEMMINGSFORMULIER VOOR DE DEELNEMER

- Ik neem deel aan een onderzoek van Eline Vermeulen, in het kader van een masterproef over *date- en relatie-ervaringen bij transgender personen*. Ik weet waarover het onderzoek gaat en wat de maatschappelijke relevantie ervan is. Ik weet dat er enkel naar mijn persoonlijke ervaringen wordt gevraagd, en dat er dus geen foute of juiste antwoorden zijn.
- Ik neem vrijwillig deel aan dit onderzoek en als ik dat wil kan ik ook vrijwillig uit het onderzoek stappen zonder negatieve gevolgen. Ik ben ook vrij om op bepaalde vragen niet te antwoorden indien ik dit om bepaalde redenen niet wens. Het interview zal ongeveer een uur tot twee uur duren.
- Ik tracht eerlijk en transparant te antwoorden op de vragen. Ik weet dat de gegeven informatie vertrouwelijk en anoniem wordt verwerkt. Ik weet dat mijn naam niet gekoppeld wordt aan wat ik gezegd heb en dat het interview niet wordt doorgespeeld aan niet-betrokkenen.
- Ik ga akkoord dat het interview wordt opgenomen. Indien ik dit wil, kan de inhoud van het interview opgevraagd worden. Ik weet dat de opname nog even wordt bijgehouden, maar dat deze na de eindbeoordeling van de onderzoekstaak wordt vernietigd.
- Indien ik achteraf nog vragen heb over het onderzoek, dan weet ik dat ik de onderzoeker steeds mag contacteren via het e-mailadres: eevermeu.Vermeulen@Ugent.be.

Ik ga akkoord met alle bovengenoemde zaken en teken ter bevestiging.

Alvast bedankt voor je deelname!

Datum: / /

Naam en handtekening deelnemer

Naam en handtekening onderzoeker

Bijlage 5: overzicht respondenten

Genderidentiteit	Leeftijd	Opleidingsniveau	Rom. Voorkeur	Seks. Voorkeur	Relatiestatus
Transman Eden	28	Hoger beroepsonderwijs	Cis en trans vrouwen	Cis en trans vrouwen	Relatie (7 m met cis vrouw)
Transman Bo	20	Student professionele bachelor	Cis vrouwen	Cis mannen/vrouwen	Relatie (23 m met cis vrouw)
Transvrouw Sam	21	Lager secundair onderwijs	Cis mannen	Cis mannen	Single
Transvrouw Luka	28	Professionele bachelor	Cis en trans vrouwen	Cis en trans vrouwen/mannen	Relatie (6 m met trans vrouw)
Transman Finn	21	Professionele bachelor	Cis en trans mannen / mannelijke vrouwen	Cis en trans mannen / mannelijke vrouwen	Single
Transman Fer	21	Professionele bachelor	Cis en trans vrouwen/mannen	Cis en trans vrouwen/mannen	Single
Transvrouw Lou	29	Academische bachelor	Cis en trans vrouwen/mannen	Demiseksueel	Single
Transman Quin	21	Hoger beroepsonderwijs	Cis en trans vrouwen / vrouwelijke mannen	Cis en trans vrouwen/ vrouwelijke mannen	Single
Transvrouw Fela	33	Professionele bachelor	Cis vrouwen	Cis vrouwen	Single
Transman Ebe	18	Student professionele bachelor	Cis en trans vrouwen/mannen	Cis en trans vrouwen/mannen	Relatie (6 m met trans man)
Transvrouw Aven	20	Student Hoger beroepsonderwijs	Cis en trans vrouwen	Cis en trans vrouwen	Single
Transvrouw Sky	28	Master	Cis en trans vrouwen	Cis en trans vrouwen/mannen	Relatie (14 m met cis vrouw)